

జీవిత చరిత్ర

ఆదర్శ రత్నమాల

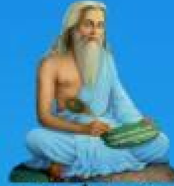
సదాశివ సమారంభాం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

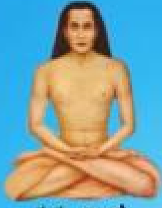

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

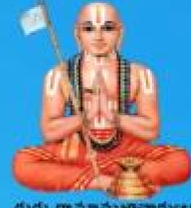
శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాబాజీ

గురు గౌతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

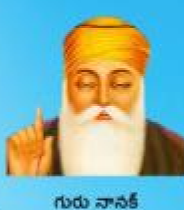

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

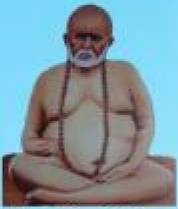

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు త్రైలింగ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయి బాబా

గురు అరవిందో

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంద వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020050015920

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాధ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India: Inc ×

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home | Vision | Mission | Goals | Benefits | Content Selection | Current Status | People | Funding | Copyright Policy | FAQ | RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title: Ramayanam
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language: Telugu
Scanning Centre: Any Centre
Clear | Search

Presentations and Report
Statistics Report
Status Report
Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books

Click here for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

Click Here to know More about DLI New!

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
• Rashtrapati Bhavan • CMU-Books • Sanskrit • TTD,Tirupathi • Kerala Sahitya Akademi	• INSA	• Times of India • Indian Express • The Hindu • Deccan Herald • Eenadu • Vaartha	• Tamil Heritage Foundation • AnnaUniversity NEW!

Title Beginning with.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Author's Last Name

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్న్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

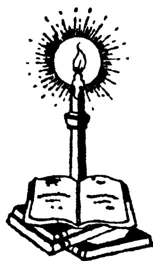
మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

స్వర్ణకిరణావళి

-౧-

ఆదర్శరత్నమాల

రచయిత:

వెంపటి జానకీదేవి

•

ప్రకాశకులు:

ది ఓరియంట్ పబ్లిషింగ్ కంపెనీ

తెనాలి

1948

వెల: అ. 14.

ప్రవేశిక :

పుణ్యచరితాత్మక స్త్రీపురుషుల పాదచిహ్నములచే పవిత్రీభూతమైన భారతదేశేతిహాసము రత్నస్థగితము. ఆకసము నందు దేదీప్యమానకాంతిపుంజములతో విరాజిల్లు తారలు అంధకారమున పాంథులకు మార్గదర్శక లైనట్లు, ఈ పావనచరితుల జీవగీతికలు ఎల్లకాలముల వారలకు అజ్ఞాన తిమిరమును బాపు దివ్యజ్యోతులవలె మెఱయుచున్నవి.

అట్టి పూజ్యజనావళి నుండి సౌశీల్యముచే గాని, విజ్ఞానసంపత్తిచే గాని, శౌర్యసాహసకృత్యములచే గాని, దేశాభిమానపరతంత్రతచే గాని, సేవాతత్పరతచేగాని, మహా దార్యాది గుణవిశేషములచే గాని, తమ యుత్తమజీవిత ములను పుణ్యవంతములుగ జేసికొని, యెల్లకాలము వారికి నాదర్శప్రాయులైన కొందఱ స్త్రీపురుషుల చరిత్రలు ఈ సంపుటి యందు సుబోధక మగునటుల సులభశైలిని వ్రాయబడినవి. ఇట్టి యాదర్శరత్నముల సచ్చరిత్రపరిచయముచేత పాఠకులు విజ్ఞానవల్లికను వృద్ధిజేసికొని, తమ ఆదర్శ జీవితకుసుమములచే భారతదేవీమూర్తిని అలంకరించెదరుగాక.

వెంపటి జానకీదేవి

శీర్షికలు:

ఒకటవ భాగము

రెండవ భాగము

ఆదర్శరత్నమాల

ఒకటవ భాగము

*
* *

ఒకటవకథ 1 బమ్మెరపోతరాజు

పురాణాంధ్రకవులలోని కెల్ల బమ్మెర పోతరాజు అగ్రగణ్యుడు. జగద్విఖ్యాతిగాంచిన పోతన తెనుగు గ్రంథకర్తల యందేకాక ప్రపంచమందలి కవులలోగూడ ప్రఖ్యాతిగాంచిన వాడన్నచో నతిశయోక్తిగాదు. 'భోగినీదండకము', 'వీరభద్రవిజయము' అను గ్రంథములను రచించినను 'ఆంధ్రభాగవతము' మూలముననె పోతనామాత్యుడు ప్రణుతిగాంచినాడు. పోతన్నను ప్రస్తుతింపని ఆంధ్రుడు లేడు. సంస్కృతాంధ్రభాషలలో సంపూర్ణ పాండిత్యమును సంపాదించిన పోతన్నకు సాటిలేని యాతని భగవద్భక్తి మెఱుగు వెట్టెను.

పోతన్న యుభయభాషా పాండితి వానికి పాఠశాలలందుగాని, గురు సన్నిధానమునందుగాని యలవడినదిగాదు. అంతయు పరమేశ్వర ప్రసాదితము. పోతన్న క్రీ॥ శ॥ 1400 ప్రాంతమున కేసనమంత్రి, లక్కమాంబయను పుణ్యదంపతులకు జన్మించెను.

ఈతడు కౌండిన్యసగోత్రుడు; నియోగిబ్రాహ్మణుడు. వీని జన్మస్థానము కడపమండలములోని 'ఒంటిమిట్ట' యని కొందఱు, నైజామురాజ్యములోని 'ఓరుగల్లు' యని మఱికొందరును వ్యవహరించుచున్నారు.

పోతన్న చాల బీదకుటుంబములోనివాడు. వ్యవసాయమె యీకుటుంబముయొక్క ముఖ్యజీవనాధారము. దానికి దగినట్లు పోతన్నయు పొలముదున్నుట, పసువులనుమేపుట మొదలగు వ్యవహారములందే మగ్నుడై, తీరికవేళల యందు సరస్వతినారాధించుచు తృప్తి జెందుచుండెను. అట్టిస్వయంకృషివలననే యితనికి కవితాభిరుచియు, సహజపాండిత్యమును గలిగెను.

ఇట్లుండ నొకనాడుపోతన పసువులను మేపుచుండగ చిదానందుడను యోగి వానిముఖలక్షణములను గాంచి యచ్చరు వొంది, రామమంత్రోపదేశము గావించెను. అందువలననె యూపసులకాపరికి సాటిలేని పాండితీగరిమయు, నెన్నరాని కవితాశక్తియు, మొక్కవోని దైవభక్తియు గల్గెనని వాడుక.

2

పోతన్న శైవమతస్థుడైనను, చిదానందయోగియొక్క రామమంత్రోపదేశముచే నాతడు విష్ణుభక్తిపరాయణుడయ్యెను. శ్రీరామచంద్రుడే స్వప్నమునందు పోతన్నకు దర్శనమొసంగి శ్రీమద్భాగవతమును రచింపుమని చెప్పెనని గాథకలదు. దీనికి తార్కాణముగ పోతన్నయే యిట్లు చెప్పికొనినాడు.

"పలికెడిది భాగవతమఁట
పలికించెడివాఁడు రామభద్రుండఁట నేఁ
బలికిన భవహరమగునఁట
పలికెద వేఱొండుగాథ పలుకఁగనేలా?"

పోతన్న సద్భక్తుడగుటచే దేవునియందే ఆశను, ఆశ్రయములను నిలుపుకొని యుండెను. రాజాశ్రయమన్నను, రాజపోషణమన్నను వానికిష్టములేదు. పోతన్న బావమఱదియగు

శ్రీనాథకవి రాజుల కొలువుకూటములజేరి, పెక్కు కబ్బములను వారి కంకితమునిచ్చి యపారధనము గడించెను. అట్టిపని పోతన్నకు నీచముగ దోచెను. రాజుల నాశ్రయించి తన దారిద్ర్యమును పోగొట్టుకొనుమని శ్రీనాథు డెన్నిమాఱులు సలహో నిచ్చినను పోతన్న నిరాకరించెను. ఈశ్వరభక్తి సర్వోత్కృష్టము. సరస్వతినారాధించుట సర్వసౌఖ్యదాయకము. అట్టితఱి భోగలాలసులును, చంచలమనస్కులునునగు నరేంద్రుల నేల కొలువవలయునని పోతన వాదము.

"బాలరసాలసాల నవపల్లవకోమల కావ్యకన్యకన్
గూళలకిచ్చి యప్పడుపుఁగూడుభుజించుటకంటె సత్కవుల్
హాలికులైననేమి? గహనాంతరసీమల గందమూల గౌ
ద్దాలికులైననేమి? నిజదారసుతోదర పోషణార్థమై"

అని యొకానొకప్పుడు శ్రీనాథునకు పోతన బదులు చెప్పెను.

దీనిమూలమున భగవద్భక్తుడగు పోతన్నకు రాజసేవ యెంత గర్హ్యమైనదో తెలియుచున్నది. పోతన్న భాగవతమును రచించుచున్నాడని తెలిసి సర్వజ్ఞసింగమహీపాలుడు ఆ గ్రంథమును తనకు గృతియిమ్మని యా కవివరేణ్యునకు గానుకల నంపెను. పోతన యందులకు నిరాకరించి శ్రీహరి పేరనే భాగవతమును రచించెను.

3

పోతన్నయొక్క భక్తి విశేషమునుగూర్చియు, మహిమను గూర్చియు ననేక గాథలున్నవి. అన్నియు సత్యములు గాకపోవచ్చును. కాని శ్రీ భాగవతగ్రంథ రాజమే యతని

ప్రతిభకు దార్కాణము. భాగవతమును పోతన సంస్కృత భాషనుండి యనువదించినను నది స్వకల్పిత కావ్యమువలెనే విరాజిల్లుచున్నది. వర్ణనాంశములను, భక్తి విషయములను గొన్ని పెంచి వ్రాయుటయే కాక పోతన మూలమునందు లేని మఱికొన్ని కథలనుగూడ జేర్చి, తన గ్రంథము మాతృకకంటె వేయి మడుంగులు మిన్నయగునట్లు చేసెను.

శ్రీ కృష్ణలీలలను, విహారములను వివరించు పట్ల పోతన భాగవతమున వాడిన పదప్రయోగ మెంతయును మెచ్చదగియున్నది. ఆతని కవిత్వమున గల యమకము, అనుప్రాసములు, అలంకారములు చదువరులకు మిగుల నానందమును గల్పించును. మందార మకరంద మాధుర్యమును గ్రోలించును; నిర్మలమందాకినీ వీచికల విహరింపజేయును. పోతన భాగవతమునందలి ప్రతి ఘట్టమునందును, ప్రతి పద్యమందును భక్తిరస ముప్పతిలుచుండును. భక్తి జ్ఞానవైరాగ్యములు పోతనయందు ప్రతిఫలించినవని చెప్పదగును. ఆ త్రివేణీ సౌభాగ్యమే వాని పాండిత్యమునందును, కవిత్వమునందును, భక్తి పారవశ్యమునందును సాక్షాత్కరించినది.

సాధుసత్తముడును, భక్తశ్రేష్ఠుడును, నిర్మలజీవియునగు బమ్మెరపోతన తన చర్యలచేతను, కృతులచేతను, జీవితమును సార్థకమొనర్చుకొనెను. ఆ పుణ్యపురుషుని పదచిహ్నము లాంధ్రులకు పవిత్రమార్గదర్శికలై యలరారుచున్నవి. పోతన కవితా ప్రపంచమున కాదర్శరత్నమై వెలయుచున్నాడు.

రెండవ కథ

అశోకుడు

1

సౌజన్యతచేతను, పరోపకార పారీణతచేతను, రాజ్యామేలి కీర్తిగాంచిన హైందవ సార్వభౌములలో అశోకచక్రవర్తి యొకడు. వందలకొలది వత్సరములు గడచినను అశోకుని పవిత్ర నామము భారతదేశముననె కాక ప్రపంచమున నెల్లెడల నల రారు చున్నది. అశోకుని ధర్మచక్రమే నేడు మన జాతీయపతాక ము నలంకరించి దేశమును ధర్మపథమున నడుపుచున్నది.

అశోకుని తండ్రియగు బిందుసారుడు పాటలీపుత్రమును రాజ్యస్థానముగ జేసికొని మగధరాజ్యాధిపతియై యుండెను. అశోకునితల్లి సుభద్రాంగి పట్టమహిషులలో నామె స్థానము కొంచెము తక్కువదిగ నుండుటచే నామె కుమారుడగు అశో కునకు రాజాదరణ మంతగ లేదు. అయినను సుభద్రాంగి చింతి లక కుమారునికి దగిన విద్యాభ్యాసమును గావింపుచుండెను. అశోకుడు విద్యాసక్తుడై గురువులను గౌరవముతో బూజించుచు వారు చెప్పెడి విషయములను శ్రద్ధతో దెలిసికొనుచు, దిన దినాభివృద్ధియగు జ్ఞానముతో నలరుచుండెను. అశోకునిగాంచిన వారందఱు ముందుముందాతడు మంచి యదృష్టవంతుడును, కీర్తిశాలియును గాగలడని నమ్ముచుండిరి.

కొంతకాలమునకు బిందుసారుని యధీనమందున్న తక్ష శిలయందు అంతఃకలహములు పొడసూపెను. అచ్చటి ద్రోహుల నణచివైచి శాంతిని నెలకొల్పుటకై బిందుసారుడు తన పెద్ద

కుమారుడును, ప్రియపుత్రుడుననగు సుషేముని బంపెను. కాని యాతడు నిష్ప్రయోజకుడై తిరిగివచ్చెను. అంత రాజు అశోకుని బంపెను. ఆతడు విప్లవనాయకులను గలిసికొని, కలహమునకు గారణమరసి చేయవలసినది చేయుదునని చెప్పి వారిని సమాధానపఱచి, శాంతిని స్థాపించి తిరిగివచ్చెను.అప్పుడు వాని పాలనాచతురతయు, ఉదారహృదయమును నందఱకును విశదమయ్యెను. బిందుసారుడుకూడ అప్పటినుండియు అశోకుని యందు మక్కువగల్గి యుండెను

మఱికొంతకాలమునకు బిందుసారుడు మరణించెను. చెంతనున్న మంత్రులు అశోకుని రాజ్యార్హునిగ బ్రకటించిరి. ఈ వార్త వెంటనే దూరముననున్న నగరమునందలి సుషేమునకు దెలిసెను. ఆత డాతురతతో పాటలీపుత్రమునకు తిరిగివచ్చి, అశోకునితో సమరమునకు గడంగెను. దురదృష్టవశమున సుషేముడు మరణించెను. అయినను వాని యనుచరులు అశోకుని బాధింపజొచ్చిరి. అందుచేతను, దేశముయొక్క శాంతి భద్రత కొఱకును, అశోకుడు కాఠిన్యమునుబూని దుష్టవర్తనులను నిర్మూలము జేసెను.

2

అశోకుడు సింహాసన మెక్కినపిదప రాజ్యవైశాల్యమును పెంపొందింపవలెనని తలంచెను. అందుచే నాతను గొప్పసేనలను సమకూర్చి పరిసరరాజ్యములను బెక్కింటిని జయించెను. మఱియొకమారు దక్షిణముననున్న కళింగరాజ్యముపై దండెత్తెను. అందు వేనకువేలు సైనికులు మరణించిరి. యుద్ధభూమి

యందు నెత్తురు కాల్వలై ప్రవహించెను. ఆ దృశ్యమునుగాంచి అశోకుడు పరితపించెను. ఎద్దియోశక్తి వానిలో ప్రవేశించి వాని మనస్సును కలతబెట్టెను. ఆ సమయముననే కొందఱు బౌద్ధ భిక్షువులు అశోకుని కలిసికొని "రాజేంద్రా, సర్వమును దెలిసిన మహనీయుడవు. నీ యొక్కనికై యెందఱు ప్రాణములను గోల్పోయిరో తిలకించితివా? ప్రాణహింసయందు నీకింత ప్రీతి యెందులకు? జీవ దండనయందు నొకటిగాదా? మా బుద్ధభగవానుడు శాసించిన అహింసాధర్మము నెఱిగి యీ దారుణ చర్యలను చాలింపుము" అని మనవిచేసిరి.

అదియే అశోకుని జీవితములో గొప్పమార్పునకు గారణము. ఆనాటినుండియు అశోకుడు యుద్ధము చేయనని తీర్మానించుకొనెను. అంతియెకాక దేశమునందలి గొప్ప బౌద్ధపండితులను రావించి, వారి మూలమున బౌద్ధమత సూత్రములను బూర్తిగ దెలిసికొని యనుసరింప మొదలిడెను. సత్యమే ధర్మము, ధర్మమే జయము, సౌభ్రాత్రమే సౌభాగ్యకరము, అహింసయే ఆముష్మిక ప్రదాయిని, మానవసేవయే ముక్తిదాయకము — అని యీసూక్తు లందలి సారమును గ్రహించెను. ప్రజల నందఱను గూడ గ్రహించునట్లు చేసెను.

మఱియును ప్రభుత్వోద్యోగు లెవరును లంచములను దీసికొని ప్రజలను పీడింపకూడదని యాజ్ఞాపించెను. దారుణములగు పన్నులను, శిస్తులను నిషేధించెను. ప్రజల జ్ఞానాభివృద్ధికై పాఠశాలలను నిర్మించెను. రోగనివృత్తికై చికిత్సాలయములను నెలకొల్పెను. బాటసారుల సౌకర్యమునరసి బాటలవెంట వృక్ష

ములను బెంచెను. అచ్చటచ్చట బావులను త్రవ్వించెను. ఇవ్విధముగ నెడతెగని ప్రజోపకార కార్యములచే అశోకుడు తనరాజ్యమునందు సంతృప్తి నెలకొల్పెను.

3

ఆనాటికానాడు అశోకునికి బౌద్ధమతమునందు మమకారము హెచ్చెను. తుదకామతమును స్వీకరించి రాజకార్యములను మంత్రులకు నొప్పచెప్పెను. తన కాలమంతయు బౌద్ధమత వ్యాప్తియందే వినియోగించెను. అదిచూచి బౌద్ధభిక్షువులెందరో యచ్చటికి జేరిరి. అశోకుడు వారి కొఱకు విహారములను నిర్మించెను. బౌద్ధమత ప్రచారమునకు వలయు నేర్పాటులు గావించెను. బుద్ధభగవానుని యమృత వాక్యములు శిలాశాసనములుగ జెక్కించి దేశమందంతటను నెలకొల్పెను. ఎన్ని యోస్తూపములను స్థాపించెను. సామాన్యజను లిట్టి శిలాశాసనములను బఠించి సద్వర్తను లగుదురని అశోకుని విశ్వాసము. దీనికితోడు మత ప్రచారకుల నెందఱనో పట్టణములకును, పల్లెలకును బంపి మతబోధ గావించెను. అశోకుడు పాదచారియై స్వయముగ బౌద్ధ క్షేత్రములను దర్శించి, తీర్థయాత్రావశ్యకతను వెల్లడించెను. దక్షిణమున నున్న సింహళమునకు, పశ్చిమమున నున్న మహారాష్ట్రమునకు, ఉత్తరముననున్న టిబెట్టునకు, సముద్రాంతరముననున్న సుమిత్రా, జావా, చీనాదేశములకు అశోకుని ప్రతినిధులు బౌద్ధ ధర్మదేవతను కొనిపోయి ప్రతిష్ఠించిరి.

అశోకుని యౌదార్యమున జరిగిన బౌద్ధమతవ్యాప్తి వర్ణనాతీతము. అశోకుని పాలనా నైపుణ్యమును, ప్రతిభా విశేష

మును స్వయముగ గాంచగోరి, ఫాహియాన్, హియాన్‌సంగ్
అను నిరువురు చీనా యాత్రికులు పాటలీ పుత్రమును దర్శించిరి.
వినికిడి వలన దెలిసికొన్న అశోకుని వృత్తాంతములన్నియు యథా
ర్థములే యని వారు పరమానందము జెందిరి. వానిని బురస్క
రించుకొని వారు అశోకుని గూర్చి లిఖించిన వ్రాతలు నేటికిని
ఆదర్శప్రాయకములు, ఆహ్లాదకరములు.

స్వశక్తి చేతను, సుగుణముల చేతను, పరోపకారపర
త్వము చేతను, భక్తిమార్గము చేతను జీవితమును పావన మొన
ర్చుకొని భారత చరిత్రయందు శాశ్వత కీర్తి గాంచిన అశోకచక్ర
వర్తి పుణ్య పురుషుడు, సంస్తవనీయుడు, చిరస్మరణీయుడు. నేటి
కిని మన దేశపాలనమున ఆదర్శరత్నమై యున్నవాడు.

మూడవ కథ 1 ఉపగుప్తుడు

పూర్వమొకానొకప్పుడు భారతదేశమున బౌద్ధమతము
విజృంభించి యుండెను. ఎచ్చట జూచినను బౌద్ధస్తూపములే;
శిలాశాసనములే; విహారములే; బౌద్ధబిక్షువులే; వేయికంఠముల
నుండి వెలువడినటుల బుద్ధవాణి దేశముయొక్క మూరుమూలల
ప్రతిధ్వనించి జ్ఞానసందేశమును వ్యాపింపజేసెను.

రాజ్యవైభవములన్నింటిని విడనాడి, వైరాగ్యసా
మ్రాజ్యమున కధిపతియై — "అహింసాపరమోధర్మః" యను
దివ్యజ్ఞానమును ప్రసాదించిన శ్రీ బుద్ధభగవానుని ముఖ్య
శిష్యులలో ఉపగుప్తుడు ఒకడు.

ఉపగుప్తుడు ఉత్తమ వంశమునకు జెందినవాడు; యౌవ
నుడు; సుందరాకారుడు. ఐనను బుద్ధుని సందేశము నాలకించి,

బౌద్ధభిక్షువై బ్రహ్మచర్యవ్రతమున నాశ్రమజీవితమును గడుపు చుండెను. మధురానగరము నందలి బౌద్ధవిహారము వాని కేంద్రస్థానము. అచ్చటి బౌద్ధసన్న్యాసులతో గూడి అహింసా ధర్మమును, బౌద్ధమత నియమములను ప్రచారము చేయుచు కాలము పుచ్చుచుండెను.

ఒకనాటి వెన్నెలరేయి ఉపగుప్తుడు మందిరము వెలుపలనున్న తోటలో నిద్రాగతుడైయుండ, కాళ్ళగజ్జెల చప్పుడు వినెను. ఊరి వెలుపలనున్న బౌద్ధవిహారములోనికి నర్ధరాత్రమున నెవ్వరు వత్తురాయని కొంతవడి సందేహించెను. తిరిగి యాశబ్దము వినరాకుండుటచే, భ్రమయని యెంచి నిద్రించెను. మరికొంతసేపటి కెవరో పూలదండ నొకదానిని దన మెడయందు నలంకరించుట తెలిసికొని కనులువిప్పి చూచెను. సౌందర్య రాశియగు నొక వధూటి విలువగలిగిన భూషణాంబరములు దాల్చి చెంతనే యుండెను. ఉపగుప్తుడు ఉలికిపడి, "సోదరీ, ఎవ్వతె వీవు? ఎక్కడనుండి రాక? ఎందులకు?" అని ప్రశ్నించెను.

ఆ వన్నెలాడియు ప్రేమావేశమును బట్టజాలక "ఉప గుప్తా, నిన్నుగూర్చియు, నీ విజ్ఞాన వైభవమునుగూర్చియు నీ రూపసౌందర్యమునుగూర్చియు విని యెంతకాలమునుండియో నిన్ను జేర మనస్సు కల్గియున్నదానను. ప్రేమకు లోనై నీదర్శన భాగ్యమును బొందినందులకు నన్ను మన్నింపుము. నీ రూప మును నాడెందమున నిల్పుకొని యెంతకాలమునుండియో వేచియున్నాను. దయాళుడవై నాకోరికను దెలిసికొని నన్ను

నిరాకరింపక గ్రహింపుము. వాసవదత్త యను వారాంగనను నేను" అనెను.

నిర్మలమగు నీలాకాశమునుండి పిడుగుపడినట్లయ్యెను. ఉపగుప్తునకు ఎల్లప్పుడును పవిత్రవాక్యములు వినుట కలవడిన వాని చెవులకు వాసవదత్తవాక్కులు కఠోరములయ్యెను. ఒక్క త్రుటిలో నామెయొక్క యుద్దేశము ఉపగుప్తుడు గ్రహించెను. అయినను దృఢమనస్కుడగు నాతడు కలతచెందలేదు; అలుక గాంచలేదు. రెండునిమిషము లూరకుండి ఉపగుప్తుడు ఇట్లనెను.

"సోదరీ, యౌవనోన్మాదముచే నీ విట్లు పలికితివి. ఏమి కోరి వచ్చితివో నీవు తెలియకున్నావు. శాక్యసింహుని పాద చిహ్నములచేపవిత్రమైన విహారమున నిలిచియీ యిట్లు పలుకుట! జీవితరహస్యము నీకు తెలియలేదు. ఈయౌవనము శాశ్వతమా? ఎల్లశరీరధారులకును మృత్యువు నిత్యము. ఇవి యెవ్వియును మరణకాలమున తోడైరావు. నీ రూపురేఖావిలాసములును, నీ భాగ్యభోగ్యములు స్థిరములుకావు. జీవుని పవిత్రవర్తనమే యండయై నిలచియుండును. కావున బౌద్ధమతధర్మమందలి యథార్థమును గ్రహించి, నీవు నీ తుచ్ఛవాంఛను వీడి, పావన మగు జీవనమును సాగింపుము. సత్యము నెఱుంగక జను లెందరో అజ్ఞానాంధకారమున మునిగియున్నారు. వారికి జ్ఞానదీపికను జూపుట మనకు విధియై యున్నది. కావున నీ వికారజీవితమును విడిచి, మానవసేవయందు కోరికగలదానవై ధన్యతను జెందుము" అని బుద్ధదేవుని నామము స్మరించెను.

ఉపగుప్తుని హృదయము వాసవదత్తకు గోచరమయ్యెను వాని మనస్సు మరల్చుట దుర్లభమని తెలిసికొనెను. ఉన్మాదిని యగు వాసవదత్తకు ఉపగుప్తుని వైరాగ్యవిషయ మెట్లు రుచించును? ఆమె వానియెడ నాగ్రహముచెంది నిందించుచు వెడలి పోయెను.

3

కొన్ని సంవత్సరములు గడచెను. బౌద్ధమత ప్రచారము నందును, మానవసేవయందును ఉపగుప్తుడు కాలముఁబుచ్చుచుండెను ఒకనాడు ఉపగుప్తుడు మధురానగరవీధుల బోవుచుండెను. మూలనున్న కుటీరమునుండి వచ్చుచున్న యార్తనాదమును విని యటకు బోయి యాతడు బహు విషరోగములకు లోనై శుష్కించియున్న శరీరముతో మృత్యుముఖమున బడెడు వాసవదత్తను గాంచెను. ఆమె 'దాహము, దాహ'మని యఱచుచు, గన్నులు తెఱచుటకైన నోపికలేని స్థితియందుండెను. ఉపగుప్తుడు కనికరించి తనకమండలములోని పావనజలముతో నామె నాలుకను దడిపెను. ఆయుపకార మొనర్చువారెవ్వరో గ్రహింపజాలక యామె ప్రశ్నించెను. "సాయము చేయుమని నీవుకోరిన ఉపగుప్తుడను" అని యాతడు తెలియబఱచుసరికి, వాసవదత్త మిగులనానందపడి "పుణ్యపురుషా, నాటినడురేయి విహారమున దెలియబఱచిన నీ సందేశసత్యమును గ్రహింపనైతిని. నాది తుచ్ఛజీవితము. అల్పభోగములకై స్త్రీత్వమును గోల్పోతిని. అధమాధమురాలను. ఈ యవసాన కాలమునందు

దిక్కులేని నాకు నీవే దిక్కు. నాజన్మ తరించినది. నీకెన్నటికిని నేను కృతజ్ఞురాలను" అని శాశ్వత సుషుప్తిని గాంచెను.

అవసాన కాలమందు వాసవదత్త నోటినుండి వెలువడిన వాక్యములకు సంతసించి, ఉపగుప్తుడు తన యాశ్రమమునకు మరలి పోయెను. తన పవిత్రజీవితముచే బౌద్ధ మతమునకు మెఱుగుబెట్టిన ఉపగుప్తుడు పుణ్యపురుషులలో నగ్రగణ్యుడు, ఆదర్శజీవి.

నాల్గవకథ 1 జయదేవుడు

పూర్వము జయదేవుడు అనునొక బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుడుండెను. పూరీజగన్నాథ పుణ్యక్షేత్రమునకు కొద్దిదూరముననే యున్న బిందుబిల్వము ఈతని నివాసగ్రామము. పూర్వాచార పరాయణులును, సచ్చరిత్రులును నగు జననీజనకులచే జయదేవుడు గారాబముతో పెంచబడుచుండెను. ఆతడును విద్యయందాసక్తియు, పెద్దలయెడల విధేయతయు, దేవునియందు భక్తియు గలిగి యుండెను. తండ్రియొద్ద నేర్చుకొన్న విద్యాఫలితముగ జయదేవుడు పిన్నవయస్సుననే కవితాశక్తి నలవఱచుకొని 'గీతగోవిందము' అను మహాగ్రంథమును రచించెను. ఈశ్వరానుగ్రహమున లభించిన విజ్ఞానముతో రచింపబడిన 'గీతగోవిందము' భక్తిరసపూరితమై జనుల హృదయముల నాకర్షించెను. అచిరకాలములోనే 'గీతగోవిందము' ప్రార్థనా గ్రంథములలో నొక్కటి యయ్యెను.

ఆ విధముగ జయదేవుని పేరుప్రతిష్ఠలు నలుగడల వ్యాపించెను. ఆ వార్త నాకాలమున జగన్నాథపురము నేలుచున్న సాత్యకిరాజుకుకూడ వినవచ్చెను. జయదేవుని గీతములు దేవాలయములందు అర్చకులచేగూడ నుచ్చరింపబడుచున్నవని యాతడాశ్చర్యమొందెను. వెంటనే యీర్ష్యాపరుడయ్యెను. అందుచేత దానుకూడ ప్రార్థన గీతావళి నొకదానిని వ్రాసి, పూజారులను పిలిచి, జయదేవుని గీతములకు బదులు తాను వ్రాసిన వానిని నుపయోగింపుడని యాజ్ఞాపించెను. అందులకు వారొకింత సంశయమును వెల్లడించిరి. అప్పుడు సాత్యకి "ఆర్యులారా, పోనీ యొకపని చేసెదను. జయదేవుని గ్రంథమును, నా గ్రంథమును దేవుని పాదములకడబెట్టి యెద్దాని నాయన స్వీకరించునో దానినే స్వీకరింతము" అనెను. అందులకువారంగీకరించిరి.

ఆ సాయంకాలమే రెండు గ్రంథములును దేవాలయమునకు గొనిపోబడి గర్భాలయమున విగ్రహ సాన్నిధ్యమున నర్పింపబడినవి. అంత వారు తలుపులు మూసి వెలుపలికి వచ్చిరి. కొంత తడవునకు లోన శబ్దము వినరాగా వారందఱును తలపులు తెఱచి చూచిరి. సాత్యకియొక్క గ్రంథము నేలపై దూరముగ త్రోసివేయబడియుండెను. సాత్యకి సిగ్గుచే దలవంచుకొని జయదేవుడే యుత్తమ భక్తశిఖామణి యని యంగీకరించి వాని శుశ్రూష చేయబూనుకొనెను. రాజాదరణకు జయదేవుడెట్టి గర్వమును జెందలేదు. ఎప్పటియట్ల కాలము గడుపుచుండెను. జయదేవుని కీర్తి యానాటి కానాడు నలుదెసల వ్యాపింపజొచ్చెను.

2

జగన్నాథపురి యందు నివసించుచున్న యొకానొక ధనికుడగు బ్రాహ్మణునికి పద్మావతియను ముద్దు కొమార్తె యుండెను. పేరునకు తగిన సద్గ్రామె యందచందములకే కాక, గుణవిశేషములకు కూడ పేరుగాంచి యెల్లరకు నానంద మొనగూర్చుచుండెను. ఈమెకూడా బాల్యమునుండియు భక్తురాలై దైవధ్యానమునందే కాలము పుచ్చుచుండెను. ఆమె నిశ్చలభక్తికి తండ్రి సంతసించి యామె భక్తురాలుగనే జీవనము సాగించుట కంగీకరించెను.

ఒకానొక నాడు దేవుడు ఆబ్రాహ్మణునకు స్వప్నము నందు సాక్షాత్కరించి "నీ కొమార్తెను జయదేవునకిచ్చి వివాహముగావింపుము. వారి యనుకూల దాంపత్యముచే నా మహిమా విశేషములు మిక్కిలి వెల్లడికాగలవు"అని చెప్పెను. ఆ ప్రకారముగ బ్రాహ్మణుడు బయలుదేరి వెళ్లి, జయదేవుని కలిసికొని జరిగిన వృత్తాంతమును వివరించెను. ఈశ్వర కటాక్షమునకు జయదేవుడు సంతసించి వివాహము నకు వల్లెయనెను. శుభముహూర్తమున పద్మావతీ జయదేవులు భార్యాభర్తలైరి.

ఈ వివాహముచే పద్మావతి-జయదేవులు ఒకరిజీవితమున కొకరు మెఱుగుపెట్టిరి. భగవద్భక్తియందు వా రొకరికొకరు తీసిపోమెడివారుకారు. శ్రీకృష్ణుడు వారి యభిమానదైవము. ఆ రాధామనోహరునకీ పుణ్యదంపతు లొక పూజామందిరము నిర్మించి యచ్చటనే నివాసమేర్పఱచుకొని ప్రార్థనలతోడను,

పూజావిధులతోడను, పుణ్యకార్యములతోడను జీవితమును పునీతము గావించుకొనుచుండిరి. వారి పరిచర్యచే తమ జీవిత మును పవిత్రముజేసికొనుట కెందరో ప్రజలు వచ్చి వారిని దర్శించి ధన్యులగుచుండిరి.

పద్మావతీజయదేవులయొక్క హరికథా కాలక్షేపము లెక్కుడుగ ప్రశస్తిగాంచెను. పద్మావతీదేవి శ్రుతివేయుచుండ జయదేవుడు యొడలుమఱచి తనశ్లోకములను, అష్టపదులను గానముచేయుచుండెడివాడు. శ్రోతలు పరమానంద భరితు లగు చుండెడివారు.

ఈ యుదంతమును విని యొక పౌరుగూరి వర్తకు డొక మా రాదంపతులను తన గ్రామమునకు హరికథాకాలక్షేపమున కాహ్వానించెను. అందుల కంగీకరించి దంపతు లచ్చటికి జని జనుల మానసములను నూతనభావములతో పల్లవింపజేసిరి. భక్తి వినయపూర్వకముగ నావర్తకుడును జయదేవున కెన్నియో విలువగల బహుమతుల నిచ్చి పంపెను.

వా రా సాయంతనమే స్వగ్రామమునకు తిరిగివచ్చు చుండ మార్గమధ్యమున నున్న యడవియందు దుర్మార్గులగు చోరు లడ్డముతగిలిరి. పద్మావతీ జయదేవులను బంధించి, సొత్తు నపహరించి వారిని పాడునూతియందు పాఱవైచిరి. అట్టి ఘోరము జరిగినను వారు కంపముజెందక, అంతయు భగవంతుని మహిమయేయని తలంచి, ఈశ్వరనామసంకీర్తనము నందే చిత్తము చేర్చియుండిరి.

ఆ సమయముననే అటు పోవుచున్న సాత్యకిరాజు ఎచ్చట నుండియో అవ్యక్తమగు మధురగానము వినవచ్చుటచే నాగి శబ్దము వచ్చెడి స్థలమునకు బోయి యాపదయందున్న నా పుణ్య దంపతులను గాంచెను. వెంటనే యనుచరులచే వారిని వెలికి దీయించి, బంధవిముక్తులుగ జేసి, గాయములకు చికిత్సచేయిం చెను. వారిని తన రాజభవనమునకు గొంపోయెను.

రాజు భార్యయు ఆ పుణ్యదంపతులరాకచే నానందము నొందెను. రాజమందిరమునందే యా భక్తులకు వేఱుశాల లొసంగబడెను. వారిసేవకై ప్రత్యేకముగ పరిచారకు లేర్పాటు గావింపబడిరి. రాజదంపతులును, పద్మావతీజయదేవులకు స్వయముగ సేవ యొనరించుచుండిరి.

జయదేవుడు తన నిర్మలజీవనముచేతను, నిశ్చలభక్తి చేతను, రాజదంపతులనే కాక రాజ్యమునందలి జనుల నందఱను ఈశ్వరధ్యాన తత్పరులుగ నొనరించుచుండెను. వాని పుణ్య ప్రభావముచే నాస్థలమంతయు సౌఖ్యదాయకమయ్యెను.

జయదేవుడు 'గీతగోవిందము'నే కాక, 'చంద్రాలోకము,' 'కారకవాదము,' 'తత్త్వ చింతామణి' యను నుద్గ్రంథములను గూడ రచించెను. సంగీతసాహిత్య సంపదచేతనే కాక అసామాన్యమగు భగవద్భక్తిచే గూడ వన్నెగాంచిన జయదేవుని పవిత్రజీవిత మంతయు ధన్యతమమైనది. ఆదర్శప్రాయమైనది.

అయిదవకథ 1 తులసీదాసు

అక్బరు మొగలాయి సామ్రాజ్యమున కధిపతియైయున్న కాలమున హస్తినాపురమందు ఆత్మారామ్ అను బ్రాహ్మణ ప్రముఖు డొక డుండెను. అతడు భాగ్యవంతుడు. అక్బరుపాదుషాకు మిత్రుడు. అతనికి తులసీదాసు అను కొమారుడుండెను. సంపన్న కుటుంబమునకు జెందినవాడగుటచే, తులసీదాసు సర్వసౌఖ్యముల ననుభవించుచుండెను. అక్బరుచక్రవర్తికూడ వానిని లాలించెడివాడు.

శ్రోత్రియవంశమునకు జెందియుండుటచే తులసీదాసునకు పదునాల్గవయేటనే వివాహమయ్యెను. మాతాదేవి యను సుందరి యాతనికి భార్యగా లభించెను. కొమారునియొక్కయు కోడలియొక్కయు ఐహికానందమునకై ఆత్మారామ్ ఎంతయో ధనమును వెచ్చించి, శయ్యాగారములు, క్రీడారామములు మొదలగునవి తయారుచేయించెను. అందు మాతాదేవియు, తులసీదాసును నానందసాగరమున దేలియాడుచు కాలచక్రమును గమనింపక యుండిరి.

ఇట్లుండ నొకనాడు తులసీదాసు అక్బరుతోగూడ వేటకై యడవికి బోయెను. ఆ సమయమున మాతాదేవి యొక్క తల్లి జ్వరపీడితయై యుండెనన్నవార్త తెలియుటచే నామె యత్తమామలయొద్ద సెలవుగైకొని, భర్త యింట లేనందులకు విచారపడుచు స్వగ్రామమునకు బోయెను.

తులసీదాసు తిరిగివచ్చి, తనభార్య వెళ్ళిన సంగతి తెలిసికొని విచారము పొందసాగెను. పెండ్లియైనదిమొదలు వియోగ

మనునది యెఱుగక భార్యతోగూడ నానందసరసిలో దేలు చున్న యాత డామెవియోగమునకు ఖిన్నుడయ్యెను. ఆ దిన మంతయు పిచ్చివానివలె గన్పట్టెను. రాత్రి యాతనికి నిద్దుర పట్టలేదు. అంత నాత డెవ్వరికిని జెప్పక అర్ధరాత్రమున నిల్లువిడిచి యడవిదారులందు నొంటిగ భార్యయొద్దకు ప్రయాణమయ్యెను.

కొంతసేపటి కాత డామెగృహముచేరుకొని తలుపు తట్టెను. కాని నిద్రావస్థయం దుండుటచే నెవ్వరును పలుకరైరి. తుద కాత డింటిగోడను దాటి లోనికి బోయెను.

2

ఒక గదియందు మాతాదేవి నిద్రించుచుండెను. తులసీ దాసామె చెంతకుజేరి పిలిచెను. మాతాదేవి కలవరపడి లేచి నిశ్చేష్టిత యయ్యెను. 'నీ వుంచిన రజ్జువుయొక్క సహాయమున గోడదాటితి' నని చెప్పిన పతివాక్కునకు మాతాదేవి భయ పడెను. వెంటనే యామె గోడయొద్దకు దీపమునుగొనిపోయి చూచెను. అచ్చట వ్రేలాడుచున్నది త్రాడుగాదు, పెద్ద విష సర్పము. ఆమె భయమునకు మేరలేకపోయెను. తులసీదాసున కెట్టి హానియు కలుగనందులకు ఈశ్వరునికి కృతజ్ఞతదెల్పి కొంత ధైర్యము దెచ్చుకొని భర్తతో నామె యిట్లనెను. "నాథా, ఎందుల కిట్టి తొందఱపని చేసితిరి? మీ తల్లిదండ్రులు తెలిసి కొన్న నేమందురు? దేహము లనిత్యము లని తెలియదా? బుద్బుదములవంటి యీయిహలోకసౌఖ్యములకై యింతగా బ్రాకు లాడనేల? సర్వమును దెలిసిన మీకు వేఱుగ జెప్పవలయునా?

కఠినముగ మాట్లాడుచుంటినని కినియకుము. విధిగాన జెప్పుచుంటిని.''

తులసీదాసు నిర్విణ్ణుడై నిలిచెను. భార్య యిట్టి భావములను దెల్పుట కదియే మొదటి పర్యాయము. ఏద్దియో నూతన శక్తి, నూతనవికాసము వానియందు బ్రవేశించెను. మాతాదేవి తెల్పిన వాక్యములయందలి యథార్థము వానికి సుబోధకమయ్యెను. వెంటనే యాతడు దివ్యజ్ఞానోపదేశ మొసర్చిన భార్యకు నమస్కృతు లొనర్చి యచ్చటినుండి మరలిపోయెను.

అదియే తులసీదాసు జీవితమున నూతనాధ్యాయము. భార్యను విడిచి యాత డడవియందే నివాస మేర్పఱచుకొనెను. పక్షులును వృక్షములును వానికి బంధువు లయ్యెను. భూదేవియే శయ్యాతలమయ్యెను. కందమూలములే భోజ్యము లయ్యెను. సెలయేటి జలములే పానీయము లయ్యెను. భగవద్ధ్యానమే ముఖ్య కర్తవ్య మయ్యెను. ఆవిధముగ తులసీదాసు జ్ఞాన సముపార్జనము చేయదొడంగెను.

3

ఒకనాడు తులసీదాసు అడవియందు వృక్షచ్ఛాయను వృద్ధబ్రాహ్మణబ్రహ్మచారిరూపమున దపము చేయుచున్న యాంజనేయుని గాంచెను. వానిచెంతకు బోయి ''శ్రీరాముని దర్శనభాగ్యము గలుగజేయుము'' అని వినయముతో వేడుకొనెను. తులసీదాసుయొక్క నిర్మల హృదయమునకు మారుతి మెచ్చుకొని తన తపఃప్రభావమున వానికి సీతారాముల దర్శన

భాగ్యము కలుగజేసెను. తులసీదాసు పరమానంద భరితు డయ్యెను. తర్వాత హనుమంతుడు తులసీదాసును గాంచి "భక్తవరా, నీ సాధన సంపత్తి గొప్పది. ఈశ్వర దర్శనముచే పరిపూర్ణుడవైతివి. నీవంటి పుణ్యపురుషుడే యరణ్యోపదేశముల వృథా కాలక్షేపము చేయక లోకోపకారముచేయుట సమంజసము. కావున నిచ్చోటు వీడి, దేశసంచారము గావించి, ప్రజలయందు శ్రీరామభక్తి ప్రభావము పురిగొల్పుము. ఈశ్వర సందేశము నీవలన సర్వతోముఖముగ వ్యాపింపగలదు" అనెను.

అందులకు తులసీదాసు అంగీకరించి, యా తపోవనమును వీడి, పుణ్యక్షేత్రమగు కాశీయందు నివసింపబోయెను. వారణాసియందు తులసీదాసు ప్రతిభ జగద్విదిత మయ్యెను. ఎందఱో సాధువులు, భక్తులు, వారు వీరననేల, పెక్కండ్రు తులసీదాసు కడ రామనామ మహిమను దెలిసికొని ధన్యాత్ములైరి. గొప్పవారు సహితము వారి శిష్యులైరి. తులసీదాసు రామాలయ మొకదానిని నిర్మించి యందు హితోపదేశములు చేయుచుండెను. పెక్కుకానుకలు వాని కర్పింపబడెను. వాని నన్నింటిని తులసీదాసు దేవునికే యుపయోగ పఱచుచుండెను.

తులసీదాసు కాశీ యం దున్నాడని విని భార్యయగు మాతాదేవియు, జననీ జనకులును నచ్చటి కేగిరి. సమస్త సౌఖ్యములను వర్జించి ధన్యాత్ముడైన యాతని హితోపదేశమును బొంది వారుకూడ ధన్యులైరి.

అక్బరుపాదుషాకూడ తులసీదాసు కీర్తిని విని వానిని దర్శించి, ఢిల్లీకి గొంపోయి గౌరవించెను. ఆమతసహాస్యము ఆదర్శప్రాయమై వెలయుగాత ! అటుపిమ్మట తులసీదాసు రామాయణమును రచింపబూనెను. ఆ గ్రంథసంపూర్తితో వాని జీవితముకూడ ముగిసెను.

"తులసీదాసు రామాయణము" నేటికిని గ్రంథరాజములలో మిన్నయై యలరారుచున్నది. అట్టి పుణ్యగ్రంథమును వ్రాసి నిర్మలమగు రామభక్తిని దేశమున ప్రదర్శించిన తులసీదాసు పుణ్యపురుషులలో మేటి.

ఆ ర వ క థ 1 వే మ న

పూర్వమొకానొకప్పుడు ఆంధ్రదేశమునకు రెడ్డిరాజులు ప్రభువులై యుండిరి. కొండవీడు పట్టణమును రాజధానిగ జేసికొని రెడ్డిరాజులు చాలకాలము మహోన్నతదశ యనుభవించిరి.

ఆ రెడ్లవంశమునకు జెందినవాడే వేమన. ఈతని పుట్టుకను గూర్చియు, తల్లిదండ్రులను గూర్చియు రెండుగాథలు గలవు. ఒకానొకప్పుడు కొండవీడు నేలిన కోమటి వేమారెడ్డికి వేమన రెండవకుమారు డందురు. మఱికొందఱు వేమన మాచర్ల-పురమునందు వెలసిన చెన్నకేశవస్వామి ప్రసాదమున లక్ష్మాంబ-తుంగకేశవులకు జనించెనందురు. ఈ రెండవయుదంతము యథార్థమని నమ్మదగును.

వేమన క్రీస్తుశకము 15 వ శతాబ్దారంభమున జనన మొందెను. నందననామ సంవత్సర కార్తికశుద్ధ పూర్ణిమ వాని

జన్మదినము. సద్గుణసంపన్నులును, ఈశ్వరభక్తులును నగు జననీ జనకులకు ప్రాప్తమైన వేమన తదన్యుడెట్లగును? పిన్నవయస్సున నుండియు నాతడు తల్లిదండ్రుల వర్తనమును గమనించి వారి వలెనే నడచుకొనెడివాడు. భగవద్ధ్యానమునందు లీనమయ్యెడి వాడు. దానధర్మములను జేసి సంతసించెడివాడు. ఐహికభోగము లందు విముఖుడయ్యెడివాడు ఇట్టియోగ్యలక్షణములచే పెరిగిన వేమన గొప్పవాడయ్యెనన్న వింతకాదు.

దీని కంతకును దోడు తుంగకేశవుడు, కుమారునియొక్క విద్యాభ్యాసమునందును, ప్రవర్తనాది విషయములందును శ్రద్ధ వహించెడివాడు. తండ్రియొక్క బోధలను వినుటయేకాక వాని జీవితచర్యలను గమనించి వేమన ప్రవర్తించెడివాడు.

2

ఇవ్విధముగ చిన్ననాటనే వేమనయందు శక్తిబీజము నాటబడెను. పోనుపోను వానిమనస్సు లోకవ్యవహారములనుండి మరలి, ఈశ్వరచింతనమునందే లగ్నమయ్యెను. "శరీరసౌఖ్య ములు, క్షణికములు; భాగ్యభోగ్యములు అల్పప్రాయములు; పరనిందా పరస్పరద్వేషములు హానికరములు; భూతదయ, జ్ఞానప్రబోధము, భక్తి, విశ్వాసము–ఇవియేశాశ్వతములు." ఇట్టి సద్భావములే వేమనను బూర్తిగ నావహించెను.

వేమన రాజకులమున జన్మించినను సర్వసౌఖ్యములను, ఆడంబరములను వీడెను. తాను గ్రహించిన వేదాంత రహస్య ములను, జీవితధర్మములను ఉత్తమమార్గ విధానములను నంద ఱకును జాటుచు వేమన దేశమంతటను సంచారము చేసెను.

"దేవు డందఱకును నొక్కడే, దైవభక్తియే మోక్షదాయకము" అను సిద్ధాంతములను బ్రజలకు దెలియజెప్పెను.

వేమన పండితుడు కాడు. శ్రోతలను వశీకరణచేసికొను శక్తిగల్గిన వక్త కాడు. అయినను వానియం దొకమహిమ కలదు. అజ్ఞానులకు మనస్సు రంజింపచేసెడి విషయములను జెప్పెడివాడు. అదియునుగాక సామాన్యనీతులను, ధర్మములను, సులభశైలిని పద్యరూపమున నాశువుగ జెప్పెడివాడు. వేమనకు బూర్వము తెలుగు కవు లందఱును సంస్కృతభాషావేత్తలు. వారి రచనలు బహుజనాకర్షణీయములు కాకుండెను. అట్టి సమయమున సామాన్యభాషలో, అచ్చతెలుగుపదములతో, వేమన జనుల దృష్టిని ఏకసూత్రమున గట్టివైచెను. వేమనయొక్క బోధనామృతము దెల్పుపద్యము లెన్నియో యుండెను. అట్టివి వేనవేలని వాడుక. సుమతీశతకములో బాటు వేమనశతకముకూడ నాంధ్ర బాలికాబాలకుల జ్ఞానాభివృద్ధికి దోడ్పడును.

(ఈ క్రింది పద్యములను గమనింపుడు.)

"ఉప్పుకప్పురంబు నొక్కపోలికనుండు
చూడజూడ రుచుల జాడవేఱు
పురుషులందు పుణ్యపురుషులు వేఱయా
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ. 1

అన్నిదానములను నన్నదానముగొప్ప
కన్నతల్లి కంటె ఘనము లేదు
ఎన్నగురునికన్న నెక్కువ లేదయా
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ. 2

అంతరంగమందు నపరాధములుచేసి
మంచివానివలెను మనుజుఁడుండు
ఇతరులెఱుఁగకున్న నీశ్వరుఁడెఱుఁగఁడా
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ." 3

3

ఇట్టివే సామాన్యవిషయములను ఉత్తమనీతులను వేమన సుబోధకముగ రచియించెను. వానిని బ్రజలు త్వరితముగ నర్థము చేసికొని యనుసరించుటకు బ్రయత్నించిరి. వేమన పద్యముల మూలమున తెలుగుసీమకు జరిగిన మహోపకార మింతయంత యని చెప్ప నలవికాదు. అవి సామాన్యపద్యములు కావు. సానలదీరిన జాతిరత్నములు. మానవుని ఐహిక, సాంఘిక నైతిక జీవనమునకు ఉత్తేజము కల్గించు సాధనములు. ఇవి తమిళము, ఆంగ్లము మొదలగు నన్నిపరభాషలలోనికో యనువదింపబడి యానందము గొలుపుచున్నవి.

అజ్ఞానమునుండి ప్రజలను మేల్కొల్పుటయే ముఖ్యలక్ష్యణముగ బెట్టుకొని వేమన దేశసంచారముజేయుచుండ పలువురు వానిని పిచ్చివాడని గేలిచేసిరి. కాని వేమన తన ప్రచారమును విరమింపలేదు. వాని నమ్రతను, విశ్వాసమును, పరమభక్తిని గాంచి కొందఱు శిష్యులుగ జేరి వానికి సహాయ మొనర్చిరి. ఈ శిష్యబృందముతో వేమన మఱింత విజృంభించెను. "అనృత మాడరాదు, చోరత్వము తగదు, కామక్రోధమదమాత్సర్య ములు కూడవు, భూతదయ యవసరము, ధర్మమే జయము, కాయ మనిత్యము, దైవస్మరణయే భక్తిముక్తిదాయకము" అను వేమనసందేశము నలుదిక్కుల వ్యాపించెను.

ఈ విధముగ తన జీవితమును ధర్మమునకును, మతము నకును, దేశమునకును, భక్తికిని ధారబోసి క్రీస్తుశకము 1480 శార్వరిసంవత్సర చైత్రశుద్ధ నవమినాడు వేమన పరమపదించెను. అమ్మహనీయుని స్మారకచిహ్నముగ వాని శిష్యబృందము కటారుగ్రామమునందు మఠమును స్థాపించిరి. ఈ ప్రాంతమున నేటికిని ఏటేటను 'వేమనజయంతి' మహావైభవముతో జరుప బడుచుండును.

వేమనవలె కవితాసాహిత్యరూపమున ధర్మప్రబోధము గావించి ఖ్యాతిగాంచిన యాంధ్రకవు లరుదు. అందుచేతనే తెలుగుసాహితీవర్గమునందె గాక మతప్రవక్తలలోగూడ వేమన వన్నెగాంచి పురుషులందు పుణ్యపురుషుడై వేఱుగ వెలయు చున్నాడు.

ఏడవకథ: 1 గురునానక్

హిందూదేశమునకు నుత్తరభాగమున పంజాబుదేశ మున్నది. ఈ పంజాబురాష్ట్రమున నున్న 'తాల్వెండి' అను గ్రామమున 1469 సంవత్సరమున నానక్ మహా యను నాతడు జన్మించెను. ఆతని తల్లిపేరు 'త్రిప్త', తండ్రి 'కాళుడు'.

నానక్ చిన్నతనమునందు జూపిన యఖండ విద్యా బుద్ధులను గూర్చి యనేక గాథలు కలవు. విజ్ఞానవేత్తలుకూడ నానక్ సందేహములను దీర్చుటకుగాని, ప్రశ్నలకు సమా ధానము చెప్పుటకుగాని యసమర్థు లగుచుండెడివారట.

నానక్ పాఠశాలయందు విద్య గఱచుచుండగా 'మీాకే మియు తెలియదు' అని ఉపాధ్యాయులతో బోరాడి యచ్చటికి బోవుట మానెను. అప్పటినుండియు నాతడు మతవేత్తలు, సాధులు మొదలైనవారిచెంత జేరి తత్త్వజ్ఞాన విషయములను దెలిసికొన ప్రారంభించెను. ఇట్లుండ నానక్ తండ్రి చూనీదేవి యను బాలిక నిచ్చి యతనికి వివాహము గావించెను.

సంసారము మొదలిడినతర్వాత దైవేచ్ఛచే నానక్‌నకు ఇరువురు కుమారులు కలిగిరి. కాని నానక్ ఏ విషయమునను జోక్యము కలిగించుకొనక తన ధోరణియే తనదిగ దలంచి చరించుచుండెను. కాళుడు అది చూచి సహింపలేక, కుమారు నెట్లైన సంపాదనాపరునిగ జేయవలెనని తలంచి, నానక్‌ను వర్తక వ్యాపారమున బ్రవేశపెట్టనెంచెను. ఆ యుద్దేశముతో నొక మారు కాళుడు నానక్‌నకు కొంతద్రవ్య మిచ్చి సమీాపపట్టణము నకు బోయి కొన్ని సరకులను దెమ్మనెను. నానక్ తండ్రి యాజ్ఞానుసారము పోవుచు మార్గమధ్యను క్షుద్బాధాపీడితులైన కొందఱు భిక్షుకులను గలిసికొని, వారికై యా సొమ్ము నంతయు వ్యయపఱచెను. రిక్తహస్తములతో దిరిగివచ్చిన నానక్‌ను జూచి కాళుడు కఠినముగ నిందించెను. ప్రత్యుత్తర మీాయక నానక్ యిల్లు విడిచి వెడలెను.

2

అదియే నానక్ జీవితములో నూతన వికాసము. సంసారముపైనను, సంఘముపైనను నాతనికి రోతకలిగెను. అంత నాతడు సన్న్యాసియై సంచరించుటకు తీర్మానించుకొనెను. వానితో గూడ

మర్దనుడు అను మహామ్మదీయగాయకు డుండెను. ఇరువురును గలిసి ఫకీరులు గ దేశాటనము ప్రారంభించిరి.

కబీరువలెనే నానక్ గూడ మహామ్మదీయ మతసిద్ధాంతముల నాదరించెను. వానివలన గొంతమార్పు కల్గెను. కాని యాతడు మహామ్మదీయమతమును మాత్రము స్వీకరింప లేదు. దేవు డొక్కడేయను సిద్ధాంతము నాతడు సూత్రీకరించెను. "మతము లెన్నియైనను, వానిపే ళ్ళెన్నియైనను నందఱకును దేవు డొక్కడే. అన్నిమతములయొక్క లక్ష్యమును నొక్కటియే. సర్వసౌఖ్యదాయియగు నీశ్వరుని భక్తియే మానవజీవితమును తరింపజేయగల్గినది. భగవంతుని నామోచ్చారణచేతనే సంసార బంధములు వీడును. సత్యమయుడైన పరమాత్ముడే శాశ్వతము" అని నానక్ బోధింప దొడగెను.

ఆడంబరమన్న నానక్‌నకు గిట్టదు. హిందువుల విగ్రహారాధనపు పద్ధతి నాతడు తీవ్రముగ ఖండించెను. బృందావనము, మధుర, జగన్నాధము, మొదలగు పుణ్యక్షేత్రములందు మతము పేరిట గావింపబడుచున్న యత్యాచారముల నాతడు తూర్పార బట్టెను. ఈ విధముగ నాతడు మూఢమతాచారములను నిందించుచు, దైవబోధగావించుచు, హిందూదేశమంతటను సింహళమునను, ఆఫ్గనిస్థానమున నెల్లెడలను దిరిగెను. తుదకు వానికి మక్కాకు బోవలె ననెడి సంకల్పము గలిగెను. హిందువైనవా డట్టి కార్యముచేయుట నా కాలమున ఘోరముగ నెంచబడెను. కాని నానక్ వెనుకంజ వేయలేదు ఫకీరువేష

మును దాల్చి గాయకమిత్రుడగు మర్దనునితో గూడ మక్కాకు బయన మయ్యెను.

అచ్చటి దేశపు కట్టుబాటులను, మతాచారములను సరిగ దెలియనందున నానక్ అనేక కష్టనిష్ఠురములకు లోను గాపలసివచ్చెను. కాని నానక్ యొక్క యుపదేశవాక్యములను వా రాలకించి యుత్సాహపూరితులైరి. పిమ్మట నానక్ తన స్నేహితునితో గూడ మదీనా, బాగ్దాదు మొదలగు పట్టణరాజములను దర్శించి, పంజాబునకు తిరిగివచ్చి కర్తారపురము అను చోట స్థావర మేర్పర్చుకొనెను.

కొంతకాలమునకు మర్దనుడు చనిపోయెను. అటుపైన నెంతకాలమో నానక్ జీవింపలేదు. చెంతజేరిన శిష్యగణమునకు దైవభక్తిమహిమదెల్పుచు, ధ్యానావశ్యకత నెఱిఁగించుచు, పరమేశ్వరసాన్నిధ్యమున కరుగు కాల మాసన్నమైనదని చెప్పి నానక్ తన జీవితము 1558 లో ముగించెను.

3

నానక్ యొక్క మృతకళేబర విషయమై సమస్యకలిగెను. హిందువులు దహనముచేయవలె ననిరి. మహమ్మదీయులు ఖననము చేయవలెననిరి. వారటుల వివాదము సల్పుచున్నసమయమునసే యాతని దివ్యమంగళవిగ్రహ మదృశ్యమయ్యెను.

నానక్ హిందువైనను ఏమతమును నాతడు బాటింపలేదు. దైవభక్తికి మతముతో బ్రసక్తిలేదని వాని నమ్మిక. ఈశ్వరచింత దప్ప మానవునికి ప్రత్యేక మతముతో నావశ్య

కత లేదని యాతడు బోధించెను. ఈ బోధ నాలకించి నానక్‌ను అనుసరించినవారికి 'సిక్కులు' అని పేరు. 'సిక్కు' అనగా 'దివ్య జ్ఞానధనుడు' అని యర్థము. ఇట్టి సిక్కులకు నానక్ ప్రథమ గురుడు. వీని తర్వాత నెందఱో మతగురువులు నానక్ బోధ లను విస్తరింపజేసి సిక్కుల సంఖ్యను వృద్ధిజేసిరి. నానక్ బోధ లన్నియు సేకరింపబడిన గ్రంథముపేరు 'గ్రంథసాహెబ్'. హిందు వులకు 'భగవద్గీత', మహమ్మదీయులకు 'ఖురాన్', క్రైస్తవులకు 'బైబిల్' ఎట్టివో, సిక్కులకు 'గ్రంథసాహెబ్' అట్టి ప్రమాణ గ్రంథము.

సిక్కులు నేటికిని పంజాబునందు ప్రముఖులై యున్నారు. నానక్ వారి మతగురువు. హిందూ సనాతనులు శంకరా చార్యుల నెట్లు గౌరవింతురో నానక్‌ను సిక్కు లట్లు గౌర వింతురు. హిందూదేశమునం దుద్భవించి, దైవభక్తికి కృషి సల్పి, శాశ్వతకీర్తిని గన్న పుణ్యపురుషులలో నానక్ ప్రశంస నీయుడు. భారతదేశము వర్ధిల్లు నంతకాలము, సింధునదీ తరంగములు మృదుగానము సల్పునంతకాలము, నానక్ నామము స్థిరత్వమును బొంది ప్రత్యేకముగ వైషమ్యములు ప్రబలుచున్నకాలమున నాదర్శరత్నమై విరాజిల్లు ననుటకు సందియము లేదు.

ఎనిమిదవ కథ 1 స్వామి దయానంద

పువ్వు పుట్టినతోడనే పరిమళించును. లోకవ్యవహారములుగాని, బాధలుగాని, భక్తి కాటంకములు కాజాలవు. సత్యమువలెనే యీశ్వరభక్తియు విజయముగాంచి పరమార్థత నొందును. ఈ సత్యము దయానందస్వామి జీవితమునందు నిరూపింపబడినది. సంఘసేవ, దైవభక్తి, దేశాభిమానము ఈ మూడును దయానందునియందు మిళితమై వానిజీవితమును ధన్యతమముగ నొనర్చినవి.

గుజరాత్ నందు 'మోర్వి'యను చిన్నపట్టణము కలదు. అందు అంబాశంకరుడు అను నొక బ్రాహ్మణ జమీందారుడు కలడు. ఆతడు గొప్ప మతాభిమాని. 1824 సంవత్సరములో వానికి మూల్ శంకర్ అను పుత్రుడు కల్గెను. హిందూ శాస్త్రవిహితముగ జీవితము సాగించుచున్న అంబాశంకరుడు కుమారునికి చిన్నతనమునుండియు సంస్కృతభాషను, మత విషయములను నేర్ప ప్రారంభించెను. అందుచే పదియవ సంవత్సరము నిండకపూర్వమే మూల్ శంకరుడు శివభక్తుడుగ పేర్గాంచెను.

ఈ లేత వయస్సుననే యొకానొకవిషయము మూల్ శంకరునియొక్క భక్తివిశ్వాసములను కదలించెను. ఆసంవత్సరము శివరాత్రిమహోత్సవము వచ్చెను. పగలంతయు అంబాశంకరుడును, భార్యయు, పుత్రుడును ఉపవాస ముండి రాత్రి జాగరము చేయ నిశ్చయించిరి. రాత్రి సమయమున నందఱును గలిసి శివ భజన సేయుచుండిరి. కాని కొంతసేపటికి మూల్ శంకరుడు తప్ప

తక్కిన వారందఱును నిద్రించిరి. అత డొంటరిగ గూర్చుండి, విగ్రహపూజ నొనర్చు చుండగచుంచెలుకలు వచ్చి శివలింగము పై యిష్టమువచ్చినట్లు పరువెత్తెను. విగ్రహమే నిజముగ శివ స్వరూపమైనచో నట్టి పరాభవచర్య దేవుడు సహించునా యని వానికి సంశయము పొడమెను. వెంటనే యాతడు తండ్రిని మేల్కొలిపి ప్రశ్నించెను. కాని వానిప్రత్యుత్తరము మూల్ శంకరునకు దృప్తికరముగ లేదు. అందుపై వాని యాలోచన తీవ్ర మయ్యెను మూఢవిగ్రహారాధనయొక్క ప్రయోజన మేమని యాతడు శంకింప జొచ్చెను.

ఇట్లుండగా మూల్శంకరునియొక్క సోదరియు, వాని మామయు విపరీతవ్యాధులకు లోనై యకాలమరణము జెందిరి. ఇవికూడ మూల్శంకరునియొక్క మనస్సును చలింపజేసెను. జీవితము బుద్బుదప్రాయముగదా! ఐహికాముష్మికసుఖ మెట్లు ప్రాప్తించును?- అనియే మూల్శంకరునకు ముఖ్య సమస్య యయ్యెను. వానియాత్మపరీక్ష తీవ్ర మయ్యెను.

కొంతకాలమున కాలోచనాపరంపర ముగిసెను. శాశ్వతానందమునకును, అమరత్వమునకును గూడ జ్ఞానమే మూల కారణమని నిశ్చయము చేసికొనెను. తండ్రియొద్దను, మఱి కొందఱు పాఠశాలాగురువుల యొద్దను విద్య నభ్యసింపమొదలిడి విషయములను తెలిసికొన ప్రారంభించెను. కాని యివియెవ్వియును వానికి దృప్తినీయలేదు.

ఇట్లుండ దండ్రి వానికి వివాహముచేయుట కాలోచించెను. మూల్శంకరున కది యిష్టము లేదు. గృహస్థాశ్రమమున బంధింపబడినచో తన యభీష్టము నెఱవేఱదని యాతడు గ్రహించెను. అందుచే నాత డొకనాటిరాత్రి యెవ్వరికిని దెలియకుండ నిల్లు విడిచి పాఱిపోయెను.

పోయిపోయి మూల్శంకరుడు శాయల యను గ్రామము జేరి, శుద్ధచైతన్యుడను యోగిపుంగవుని శరణుజొచ్చెను. ఆస్వామి మూల్శంకరునికి కాషాయాంబరముల నిచ్చి శిష్యునిగ జేసికొని, బోధ చేయుచుండెను. మూల్ శంకరుడును నాయాశ్రమ జీవితమున కలవడి, బైరాగులతోగూడ మైత్రి సంపాదించి, దేశాటనము మొదలిడెను. అట్లు గావించుచు నొక తూరి కార్తికోత్సవమునకు సిద్ధాపురమును జేరెను. ఆవార్త తెలిసికొని అంబాశంకరుడు అచ్చోటికేగి, కుమారుని దీసికొని పోయి యింట బందీకృతుని జేసెను.

కుమారు డట్లు వైరాగ్యపద్ధతి నవలంబించుట వానికిష్టము లేదు. సంఘటిల్లిన కష్టమునకు మూల్ శంకరుడు విచారపడుచు, తిరిగి పాఱిపోవుటకై సమయము నిరీక్షించుచుండెను. ఒకనాటిరాత్రి నౌకరు లందఱును నిద్రాగతులైయుండ మూల్శంకరుడు తిరిగి యింటనుండి పలాయితు డయ్యెను.

2.

అచ్చటినుండి బరోడా వెళ్లి వేదాంతపండితులయొద్ద తత్త్వశాస్త్రపఠనము గావించెను. తర్వాత మూల్శంకరుడు నర్మ

దానదీతీరమున నివాస మేర్పఱచుకొని తత్త్వసంపన్నులగు సన్న్యాసులను గలిసికొనెను. అచ్చటనే మూల్శంకరుడు పదు నెనిమిదిమాసము లుండి సర్వశాస్త్రరహస్యములను గ్రహించెను. అంతలో నక్కడికి పూర్ణానందసరస్వతి యను యతీశ్వరు డేతెంచెను. వానియనుగ్రహముచే మూల్శంకరుడు సన్న్యాసము స్వీకరించెను. అప్పటినుండియు పూర్ణానందుడు వానికి దయానంద సరస్వతి యని పే రిడెను.

అప్పటికి దయానందున కిరువదినాల్గు సంవత్సరములు మాత్రమే వయస్సు. పిమ్మట సుమారు పదిసంవత్సరము లాతడు యోగాభ్యాసమునందును, వేదపఠనమునందును, తీర్థయాత్రలందును గడిపెను.

తర్వాత దయానందుడు ఉత్తరహిందూస్థానమందు యమునానదీ తీరమున నున్న మధురానగరము చేరుకొనెను. పాంచాలదేశీయుడగు వ్రజానందస్వామి యచ్చట పీఠము నేర్పఱచుకొని యుండెను. ఆయన గ్రుడ్డివాడు. అయిననేమి? వానిపాండిత్య మపారము. అద్వితీయము. సమకాలపండితుల నందఱను మించిన సూక్ష్మజ్ఞాని. అట్టివానిశుశ్రూష దయానందుని పురోభివృద్ధికి కారణ మయ్యెను. కొన్నిసమయములందు వ్రజానందుడు కాఠిన్యమునుగూడ బూని, దయానందున కనేక వేదాంతవిషయములను బోధచేసెను. దయానందున కంతటి ప్రబోధము మున్ను కలిగియుండ లేదు. ఒక నూతనోత్సాహము, నూతన తేజస్సు వానిలో బ్రవేశించెను.

3

ఇట్లు కొంతకాలము గడచినపిదప విర్జానందుడు దయానందు నుద్దేశించి యిట్లనెను. "ఇచ్చట నీపని ముగిసినది. ముందుకర్తవ్యమును నెఱవేర్పుము. సర్వసుగుణములను, సర్వజ్ఞానమును సంపాదించితివి. ఇంతటినుండి లోకోద్ధరణకై నీసర్వశక్తులను వినియోగింపుము. హిందువులు తమ యధార్థ ధర్మమును మఱచి మూఢవిధానముల ననుసరించి యధోగతి పాలగుచున్నారు. పరమాత్ముని నిజస్వరూపమును మఱచి ఱాలను, రప్పలను నర్థవిహీనముగ పూజించుచున్నారు. అమూల్యములగు వేదాంతసందేశములను గ్రహింప లేకున్నారు. ఇట్టి యజ్ఞానమును పాఱద్రోలుటయే నీ ముఖ్యకర్తవ్యము. ఇది భారవహమైన కార్యము. కాని నీవంటి సంస్కారపురుషునకు నిది కష్టము కాదు. నీ మూలమున దేశమున గ్రొత్తవెల్గు ప్రకాశింపగలదు."

గురువుయొక్క యాజ్ఞను శిరసావహించి దయానందుడు మధురాపురమును వీడి యీశ్వరసందేశము నెల్లప్రాంతములను ప్రతిధ్వనింపజేయుటకై బయలుదేరెను. ఆగ్రా, గ్వాలియర్, జయపూరు, హరిద్వారము, వారణాసి, కలకత్తా, బొంబాయి, పునహా, అలహాబాదు, ఢిల్లీ, లూధియానా, లాహోరు మొదలగు పట్టణములను దయానందుడు దర్శించెను. తాను వెడలిన తావులలో నెల్ల మూఢ విగ్రహారాధనను ఖండించెను. వ్యర్థతీర్థయాత్రలను నిరసించెను. మతవైషమ్యములు కూడ

వనెను. బాల్య వివాహములను వలదనెను. వేదార్థమునందలి సత్యమును వెల్లడించెను. హిందూసంఘమునందలి దురభ్యాసములను తూర్పారబట్టెను. ఈశ్వరునియొక్క సమదృష్టిని గూర్చియు, సామరస్యమును గూర్చియు బోధించెను. జనులందఱును ఐకమత్యము కల్గి యేకకుటుంబమున జన్మించినవారివలె మెలగవలయునని చెప్పెను. భక్తివిధానమే జ్ఞాన, ముక్తి మార్గములకు మూలాధార మని ఉద్బోధించెను.

స్వామి దయానందుని మతసందేశము సింహగర్జనమువలె భారతదేశమునందంతటను ప్రతిధ్వనించెను. స్వర్ణస్వప్నమును గాంచినవారివలె జనులు మేల్కాంచి దయానందుని విజ్ఞానగీతములను బాడిరి.

మతవిషయమునందేకాక సంఘసంస్కరణమునగూడ దయానందుడు పాటుపడెను. వర్ణాశ్రమ ధర్మములను నిరాకరించెను. స్త్రీలకు విద్యయు, స్వాతంత్ర్యమును నత్యావశ్యకమని ఘోషించెను. వితంతూద్వాహమున కంగీకరించెను. అస్పృశ్యత నుండగూడ దనెను.

దయానందుడు స్వదేశాభిమానమునుగూడ బురికొల్పెను. దేశాభిమానమున్నగాని భారతదేశప్రజలు బాగుపడరని నొక్కి వక్కాణించెను. సత్యమార్గమును, ధర్మమార్గమును విడువక యెవరు వర్తింతురో యట్టివారే నిజముగ మానవజన్మకు అర్హులని దయానందుని సందేశము.

1883 అక్టోబరు 30వ తేది దీపావళి పండుగనాటి రాత్రి దయానందసరస్వతి సిద్ధి నొందెను. వానిజీవితకాలములో

దయానందుని బోధ లంతగా దేశమునందు నాటుకొనకపోయి నను, వానిశక్తి ఉత్తరహిందూస్థానమునం దంతటను నెలకొని యున్నది. నేడు భారతదేశమున పేరుగాంచిన మతసంస్థలలో ఆర్యసమాజము ఒకటి. దయానందుని బోధవలన గలిగిన ఫలితమే యిది. కాంగ్రి గురుకులాశ్రమము నేడు జాతీయవిద్యకు నాలవాలమై, దయానందుని దేశభక్తిచిహ్నముగ వెలయుచున్నది. కాన్పూరు, లాహోరు మొదలగు పట్టణమునందలి దయానంద విద్యాలయములు ఆ పుణ్యపురుషుని కీర్తినే గానము చేయుచున్నవి.

ఇప్పటిమతప్రవర్తకులలో, సంఘ సంస్కర్తలలో, దయానందసరస్వతి నుతింపదగినవాడు. ఈ మహనీయుని పవిత్ర జీవితము చిరస్మరణీయము, ఆదర్శప్రాయము.

తొమ్మిదవ కథ

యుగంధరుడు

1

ప్రాకృతమున హైదరాబాదు సంస్థానమునందు గల వరంగల్ నగరము కాకతీయరాజరత్నమగు శ్రీ వీరప్రతాప రుద్రభూపాలుని కాలమున నాంధ్రరాష్ట్రమునకు రాజధానిగా వెలసెను. అలనా డారాజధానియొక్క వైభవమును కొనియాడుటకు వేనోళ్లు చాల వన్ననతిశయోక్తి కాజాలదు. ఇప్పుడా నగరభాగములను, కట్టడములను జూచిన ఆనాటి నగరపరిపూర్ణ సౌభాగ్య మెట్టిదాయని చూపరు లాశ్చర్యాన్వితులుగాక

తప్పరు. అట్టిరాజధానినుండి పరిపాలనము జేయుచుండిన వీర ప్రతాపరుద్రచక్రవర్తి పేరు నలుదెసల వ్యాపించి కీర్తింపబడు చుండెను. అతనిరాజ్యము ధర్మబద్ధమై, సస్యశ్యామలమై, సకలసంశోభితమై, సర్వసంపదలతో దులతూగుచుండెను.

శ్రీ ప్రతాపరుద్రుని శేముషి కంతకును ధీశాలురును, రాజభక్తిపరాయణులును నగు వానిమంత్రులతోడ్పాటు మూలకందమై యుండెను. అట్టిమంత్రులలో యుగంధరుడు ప్రధానామాత్యుడుగా నుండుట యా భూపాలుని పురాకృత విశేషమని చెప్పక తప్పదు.

యుగంధరుడు అప్రతిమానప్రతిభాశాలి. యుక్తియుత ముగ కార్యసాధన మొనర్పగల మంత్రశాలి. మొక్కవోని ప్రభుభక్తి పరాయణుడు. అట్టి యమాత్యశేఖరుని యండగా గల ప్రతాపరుద్రుని ప్రతాపమును గని యానాటి ఢిల్లీ నగరమును బాలించుచున్న తురుష్కరాజు ఘయాజుద్దీను టుగ్లాకుసుల్తాను ఓర్వజాలక వాని నెట్టులైన జయింప నెంచెను. పెక్కుపర్యాయములు తనసైన్యనివహంబుల నంపి ఓరుగల్లు (వరంగల్) నగరమును ముట్టడింప బ్రయత్నించెను. కాని యాతని సైన్యము లపారముగ నశించెను. అతనిప్రయత్నము లన్నియు విఫల మయ్యెను. అనారతము దన రక్షయగు యుగంధరుని సాయమున శ్రీ ప్రతాపరుద్రనరపతి శత్రు పక్షములను జయించుటజేసి సుల్తానున కాతని విజయనామము సింహస్వప్నముగ నుండెను. అట్టితఱి ప్రజ లెట్టిబాధల నెఱుగక భద్రతాయుతమగు రాజ్యమున సుఖముగనుండిరి.

భూపతియు చింతావివర్జితుడై యథేచ్ఛాపరుడై, ధర్మవర్తితము లం దొకప్పుడును, పండిత గోష్ఠియం దొకప్పుడును, మృగయా వినోదములం దొకప్పుడును కాలము బుచ్చుచుండెను.

కాని చింతాక్రాంతుడైన సుల్తాను తనపరాజయ మునకు మిగుల బరితపించుచు ఓరుగంటినృపాలుని నెట్లులైన చెఱబట్ట నుద్దేశించి వేచియుండెను.

2

రాజ్యము శాంతియుతముగ నుండుటగాంచి యుగంధరుడు దక్షిణదేశయాత్ర గావించి,రామేశ్వరము మొదలైన పుణ్యక్షేత్ర ముల దర్శింపగోరెను. పురాధీశుడును నందులకు వల్లె యనెను. సచివునకు కావలసిన సౌకర్యములను ముదముతో నేర్పాటు గావించెను. యుగంధరుడు పయన మగుచు—"రాజా, నేనుపుణ్య క్షేత్రయాత్ర గావించి త్వరితముగనే తిరిగి వచ్చెదను. దేశమును భద్రతతో గాపాడవలెను. పరాజితులైన శత్రువులు కుట్రలైన పన్ని వారిప్రతీకారము సల్పుటకు సందర్భమున కెదురుచూచు చుందురు. నేను తిరిగివచ్చువరకైన మీరు వేటకై చనక, ఏమఱి యుండక ప్రజలను బాలించుచుండవలెను.నామాటనాలింపుడు" అని మిక్కిలిగా హెచ్చరించెను. ప్రభువు సరియనెను. కాని 'కాలకర్మములు తప్పవుగా భువినెంతవారికిన్' అను నుడి నిజ మయ్యెను.

రాజ్యమంతయు ప్రశాంతముగ నుండ, పురాధీశునకు వేట దుర్వ్యసనముగ పరిణమించెను. అట్టితఱి యొకనాడు ప్రతాపరుద్రనరపతి వేటకై చని, పెక్కు శార్దూలములను

జంపి, కురంగములను దరిమి యలసి సేద తీర్చుకొనుటకునై యా విపినప్రాంతమున నొకచెఱువు దరి చేరి, దప్పిక తీర్చుకొని యచ్చటనే విశ్రమించెను. పరిచారకులును, నిజభటులును మాత్రము దగ్గర నుండిరి. ఆటవికులు దమనెలవులకు వెడలిరి.

యవనగూఢచారులు ప్రతాపరుద్రుని వ్యసన మెఱింగినవారై, యాతని నెన్నంటియే కాచియుండి, సమయమును సేనాపతుల కెఱింగించిరి. పొంచియుండిన దండనాథులు కాకతీయ భూపాలుని బంధించి వశపఱుచుకొని పయనమైరి.

ఏమరి మోసపోయిన మహీపతియొక్క విచారమునకు మేర లేదు. మంత్రిమాట పెడచెవినిబెట్టి తాను చేసిన యపరాధమునకు దగినశాస్తి జరిగెనని భావించెను. శోకింప బనిలేదని యెంచెను. కాని తనయేమరపాటువలన దేశమునకు ముప్పు వాటిల్లనున్నదని యెంతయు పరితపించెను.

3

ఆ కాలమున కాకతీయులలో నొక మహాకవియుండెను. ఆతనినామము విద్యానాథుడు. ఆ కవినాథుడు 'ప్రతాపరుద్రీయము' అను నొక యలంకారశాస్త్రమును రచించి, ప్రభువున కంకితము చేయనెంచి. వరంగల్ నగరమునుజేరి ఏలికను దర్శింప గోరెను. రాజు వేటకై చనిన వార్తను దెలిసికొని విద్యానాథుడు అటవికి జని, ప్రతాపరుద్రుడు తురుష్కులచే బందిగొనబడెనని యాటవికులవలన యెఱిగెను.

వెంటనే యాతడు గౌతమీ నదియొడ్డునచేరి చూడ నొక యోడ గానుపించెను. అందు యవనులు గోదావరిని దాటుచున్నారని గ్రహించెను. ప్రతాపరుద్రప్రభువు తప్పక నందుండునని నమ్మి, యుపాయము నాలోచించెను. భూపాలుని యందనురక్తి యుండుటం జేసి యుపాయము త్వరితముగ దోచెను. గొప్ప యీతనేర్చినవా డగుటవలన కవినాథుడు గౌతమీజలిల ములందు దుమికి, వేగముతో నీదుకొనుచు యవను లున్న నావ సామీప్యముచేరి, "మొసలులు దవులుచున్నవి. రక్షింపుడు, రక్షింపుడు!' అని మొఱపెట్టెను. నావలోనివా రప్పుడు వాని కొక దండము నందజేసి, వానిని లోనికి దీసికొని వానివృత్తాం తము నెఱుంగనెంచి ప్రశ్నించిరి.

విద్యానాథుడు తా నొకబీదకుటుంబీకుడననియు, భార్య మహావ్యాధిగ్రస్తురాలై యుండుటచే నౌషధము తెచ్చుకొని వచ్చుచున్నాడననియు, ఏటియావలగల గ్రామము చేరుటకు పడవ లభింపలేదనియు, ఆలసించిన ముప్పగునని యేటబడి యీద వలెనని సాహసించెననియు, మొసలులు వెంటబడెననియు— తన యుదంతమును వివరించెను. అతడు చలిచే వడకుచుండుటజూచి యాతనిని లోనికి జని విశ్రమింపుమని, సేనానులాజ్ఞ నిచ్చిరి.

విద్యానాథుడు అచ్చటనున్న కాకతీయనృపతిని గ్రహించి తడిసి తనయొద్దనున్న తాళపత్రగ్రంథమును తడియార దుడువ నారంభించెను. విద్యాభిమానియు, విద్యాభిలాషియు నగు ప్రభువు నకు గ్రంథ మేమైయుండునాయని తెలియ గుతూహలము గల్గి

యాతడు విద్యానాథు నడిగెను. "ఇది ప్రతాపరుద్రీయము అను నలంకారశాస్త్రము. దానిని వ్రాసి ప్రతాపరుద్రమహారాజున కంకిత మిచ్చి సన్మానము నొందు నుద్దేశముతో ఓరుగల్లు చేరితిని. భూపాలుడు నగరమునలేడట" యని విద్యానాథుడు విసుగున బదులుచెప్పెను. "అయిన నేమాయె? ఆ గ్రంథమును మఱి యొకరి కంకితము చేయకూడదా? అని రాజు పృచ్ఛచేసెను. "గ్రంథమునం దంతటను ప్రతిశ్లోకమునందును నాతనిపేరే చేర్చి యుంటిని. వేరొకరి కంకితముచేయ వీలుబడదు." అని కవినాథు డును బ్రత్యుత్తర మిచ్చెను. అంతట కాకతీయప్రభువు కొన్ని శ్లోకములను జదివించుకొని యానందపరవశు డయ్యెను. కవిని సత్కరించుటకు నవకాశము లేకపోయినందులకు జింతిల్లెను. తనయొద్దనున్న ముద్రాంగుళీయకమును నాతని కొసంగెను. దానిపై నున్న నామాంకితమును జూచి కవివరుడు సంతసించి "అనతికాలములో బంధవిముక్తుడవు కాగలవు" అని ప్రభువును దీవించెను.

వెంటనే యంగుళీయకమును భద్రపఱిచి విద్యానాథుడు పడవమీద కఱుదెంచెను. తిరిగి యుపాయము బన్ని, 'హా! దైవమా! మందు నీటిలో బడిపోయెనే! అయ్యో! నే నేమిచేయ వలయు'? ననుచు, నీటిలోనికి దుముకి, ఈదుకొని ఓరుగల్లు చేరు కొనెను. బందీకృతుడైన ప్రతాపరుద్రుడు ఢిల్లీనగరమునకు గొనిపోబడి చెఱయం దుంచబడెను.

4

ప్రతాపరుద్రునకు గల్గిన ప్రమాదము యుగంధరునకు దెలియవచ్చెను. వెంటనే యాత్రలనుండి యాతడు మరలి రాజ్యము చేరి, సచివరులను సమావేశపఱచి, కర్తవ్య మాలో చింప జొచ్చెను. ఆ సమయమునకే విద్యానాథు డచ్చటకుచేరి యుగంధరున కంగుళీయకము నిచ్చి జరిగిన దంతయును దెల్పెను. అతని ప్రభుభక్తికిని, సాహసమునకును మంత్రి సంతసించెను. వెంటనే యాలోచనలు ముగిసెను. యవనులు భూపాలుని చెఱ బెట్టిన సంగతి కడు రహస్యముగ నుంచ తీర్మానించిరి.

'పతాపరుద్రమహారాజు వేటకై వెడలినప్పుడు అస్వస్థత జెందెను. సిరిపురమున నున్నవాడు. విశ్రాంతి గైకొనుచున్నాడు. కొంతకాలమువరకు వానిని దర్శింప నవకాశము లేదు. ప్రతాప రుద్రుని పోలికగల రజకుని యొకనిగాంచి యవనులు వానిని భ్రమించి ఢిల్లీ దీసికొనిపోయి' రని రాజ్యమందు ప్రకటన గావింప బడెను. 'ఏమి! నేను నగరమున లేకుండుటజూచి యవను లెంత పని జేసిరి! కానిమ్ము. ఆఱుమాసములలోపల నా ప్రతాపరుద్ర భూపాలుని బంధవిముక్తునిగ జేసి రాజ్యమునకు గొని తెచ్చెదను. అంతియెకాదు. ఢిల్లీసుల్తానును జెఱగొని రాగలను. అటుల కానిచో నా పేరు యుగంధరుడు కాదు' అని యుగంధరుడు దృఢ ప్రతిజ్ఞ జేసెను. తగినయేర్పాటుల నతిరహస్యముగ జేసి తాను ఢిల్లీనగరమునకు బయనమయ్యెను. కావలసిన సహాకారులును బయనమైరి.

5

"ఢిల్లీసుల్తాన్ పట్టూకపోతాన్
మూడే నెల్లాకు పట్టూకపోతాన్
ఇద్దూగొయిప్పూడె పట్టూకపోతాన్"

అను పిచ్చికేకలు ఢిల్లీనగరవీధులలో నెల్లడలను విన వచ్చెను. పిన్నలు, పెద్దలు పిచ్చివానిని వింతగా జూడసాగిరి. బాలకులు వానివెంట బడిరి. 'ఈ గోచిరాయు డెవడు? వీని చింకి కంబళము చూడుడు" అనుచు బాలురు రాళ్లు రువ్విరి. నగరమంతయు గల్లంతు సాగెను. ఈ పిచ్చివాని కేకలు, చేష్టలు ఢిల్లీ సుల్తానునకు దెలియవచ్చెను. అతడు సూక్ష్మగ్రాహి. 'ఈ పిచ్చివాడు కపటవేషధారి కాడుకదా! బాగుగ నరయు' డని గూఢభటుల నాదేశించెను.

రాజ్యమున బలువురు పలువిధములుగ సంభాషింప సాగిరి. "బందీచేయుబడినవ్యక్తి కపటవేషధారియగు నొక రజకుడట. ఆంధ్రిమంత్రుల కృత్రిమముచే యవనులు మోసపోయిరట. ప్రతాపరుద్రనరపతి రాజ్యమున సురక్షితముగ నున్నవాడట" యనుచు నగరమున ప్రజా సామాన్యము మిక్కిలిగ బలుకసాగిరి. తురుష్క సేనాపతులలో కలహాములు ప్రారంభమై రాజ్య మల్లకల్లోల మయ్యెను.

దక్షిణ హిందూస్థానమున పడమటితీరమున నున్న "గోవా" నుండి యొకదినమున రత్నవర్తకులు ఢిల్లీనగరమునకు వచ్చిరి. సుల్తానును సమీపించిరి. "మేము ఓరుగల్లుప్రభువగు

ప్రతాపరుద్రనరపాలునికి వజ్రములను విక్రయించెడివారము. ఇప్పు డా ప్రభువు స్వర్గస్థుడైనందున మీరాజ్యమునకు వచ్చితిమి''- అని వారుచెప్ప దొడగిరి. ప్రతాపరుద్రుని గూర్చి వారుచెప్పిన వార్తను విని సుల్తాను శంకించెను. సేనాపతియగు వల్లీఖానును సంప్రతించెను. ఇంతలో యుగంధరుడు కూడ రామేశ్వరమునందు కాలము జేసెనని వర్తకులు తెలిపిరి. సుల్తానునకు ధైర్యము కలిగెను. నమ్మకము చిక్కెను. ప్రతాపరుద్రుడు గొప్ప రత్నపరీక్షకుడని వర్తకులవలని దెలిసికొనెను. వెంటనే కబురుచేసి ప్రతాపరుద్రుని షరాబువేషము వేయించి కొనిరమ్మని వల్లీఖానున కాజ్ఞ యిచ్చెను.

వర్తకులు రత్నము లనేకములను జూపిరి. షరాబువేషమున నున్న ప్రతాపరుద్రుడు రత్నములను జూచినతోడనే యివి యన్నియు దనభాండాగారములోనివే యని గ్రహించెను. ఇదంతయు యుగంధరమంత్రి పన్నాగమని సంతసించెను. రత్నముల విలువ మిగుల పెంచి చెప్పెను. వర్తకు లప్పుడు సుల్తానును గూర్చి 'ప్రభూ, యింకను పలురకముల వజ్రములు గలవు. ఇంకను నధికవెలలో కలవు. వెల తక్కువలో గూడ గలవు. మీ యిచ్చ వచ్చినవి పరీక్షించి నిశ్చయించుకొనుడు. ఈనగరసామీప్యమున నున్నయమునానది రేవుయందు మాయోడయున్నది.మీరు విచ్చేసి పరీక్షచేయుడని ప్రార్థించుచున్నారము'- అని మనవిచేసిరి. మరుదినమున నటులనే చేయుదునని సుల్తాను మాట యిచ్చెను.

మఱునాటి యుదయమున రత్నపరీక్ష సలుపు నుద్దేశముతో ఢిల్లీసుల్తాను కొలదిసర్దారులతో బయలుదేరెను.

షరాబువేషమున ప్రతాపరుద్రుని కూడ గొనివచ్చెను. అంద రును పడవయందు బ్రవేశించి దానియందలి చిత్రవైచిత్ర్యము లను జూచి యుప్పొంగిరి. తనివి తీరక రత్నవైచిత్ర్యములను బరీక్షించుటలో నిమగ్నులైరి. ఆ సమయముననే వర్తకులు సుల్తానునకును వారిపరివారమునకును నల్పాహారవిందు నొస గిరి. అందు మత్తుపదార్థము లొసంగియుండుటచే యవనులంద రును సుల్తానుసమేతముగ మత్తుగొని పడిపోయిరి. ఒక్కత్రుటి లో నీమాయవర్తకులు ఢిల్లీసుల్తానును వాని యనుచరులను బంధించివైచిరి. శీఘ్రముగ నోడను నడిపించి, గంగానదికి చేర్చి, యచటనుండి సాగరముచేరి, తుదకు నేలబాటలను ద్రొక్కి యనతికాలములో వరంగల్ నగరము చేరిరి. ప్రతాపరుద్రభూపతి తిరిగి తన రాజ్యమునకు జేరెను. ఢిల్లీసుల్తానుకూడ బందీగ ఓరుగల్లు చేరెను. వరంగల్ నగరమున ప్రజలసంతోషమునకు మేర లేదు. యుగంధరుని ప్రతిజ్ఞ చెల్లెను.

ప్రతాపరుద్రుడు మంత్రికి ప్రణమిల్లి, కృతజ్ఞతాపూరిత యానందబాష్పములను రాల్చెను. తరువాత చిరకాలము పాలనముచేసి ప్రతాపరుద్రుడు మహాకీర్తిని గాంచెను.

ఇదియే యుగంధరవిజయము. ఈ విజయమే నాటక రూపమున యాంధ్రదేశమున ప్రఖ్యాతిగాంచినది. యుగంధరు డన్న యసమాన తంత్రజ్ఞుడని యన్వర్థమైనది. యుగంధర జీవిత కిరణములు స్వర్ణకిరణములు. యుగంధరామాత్యుడు ఆదర్శ రత్నము.

రెండవభాగము

***

ఒకటవకథ 1 మొల్ల

పూర్వకాలమున దెలుగు స్త్రీలలో గవిత్వము జెప్పెడివారరుదు. కాని, కవిత్వము చెప్పి గణుతి కెక్కిన యాంధ్రవనితా ఆ.రత్నములలో ఆత్మకూరి మొల్ల ప్రథమస్థానమును బడసి కీర్తి గడించెను.

మొల్ల కులాలకుల సంభవురాలు. ఈమె తండ్రి కేశన శెట్టి. ఈతనికి కేశయ యను నామాంతరము కలదు. నెల్లూరు మండలములో నున్న గోపవరము ఈతని జన్మస్థానము. ఇతడు దైవభక్తి కలిగి కులధర్మములను విడువక, పెద్దలయెడ విధేయుడై సంచరించెడివాడు.

మొల్ల లేక లేక కలిగిన యేకపుత్రికారత్న మగుటచే నీతడు తన కూతును మిగుల గారాబములో బెంచుచుండెను. ఏది తలచినను, నేది చేసినను కేశయ తనకుమార్తె సౌఖ్యము నరసి శ్రద్ధ వహించెడివాడు.

మొల్ల జన్మించినది కుమ్మరికులమైనను,నామె పసితనము నుండియు దన తల్లిదండ్రులు చేయు కులవృత్తిపనులయం దెట్టి యభిలాషయును జూపలేదు. ఆమె తన తోడిబాలికలతో నెప్పుడును శ్రీరామవిగ్రహమును బెట్టి యాడుకొనెడిది. ఎప్పు

డును రామకథ వినుటయం దామె కత్యంతాసక్తి. తన చిన్ని స్నేహితురాండ్రను, తల్లిదండ్రులను, నింటికివచ్చిన బంధుగులను నానంద జనకమగు రామాయణ గాథను జెప్పు డని వేడికొనెడిది. పసితనమందు విద్యాభ్యాసము గాకపూర్వముకూడ, నామె యెప్పుడును నేదో యొకపుస్తకమును జేతపట్టి చదువనేర్వకపోయినను, గ్రంథపత్రములను ద్రిప్పుచుండెడిది. దాశరథినామమును మృదుస్వరముతో నుచ్చరించుచు పలువుర బాలబాలికలను జేర్చి రామకథను జెప్పెడిది. స్నేహితురాండ్రను సమావేశపఱచి, తాను రాముడనియు, మఱియొకరు లక్ష్మణు డనియు, పలువురకుఁ బలు పాత్రల నిచ్చి, రామాయణ నాటక • మభినయించెడిది.

ఇవన్నియు జూచి కేశవశెట్టి యమందానందమును బొందెడువాడు. తన ముద్దుకొమరిత యొక్క మితిలేని విద్యాభిలాషను గ్రహించెను. అందువలన కేశయ యామెకు సుముహూర్తమున నక్షరాభ్యాసమును జేయించి యొక వీధిబడికి బంపెను.

ఆ పాఠశాలయం దామె తనతోడి విద్యార్థినులకంటె మిన్నయై గురువు చెప్పినదంతయు గుతూహలముతో నేర్చికొని, యనేకములైన క్రొత్త క్రొత్త విషయములను దెలిసికొనెను. అనతికాలములోనే నామె గొప్ప పాండిత్యమును సంపాదించి యటుతరువాత నింటనుండియే పెక్కుగ్రంథములను బఠించి, విశేష విద్యాపారంగతురా లయ్యెను.

2

తెలుగునకంటె సంస్కృతమున మొల్లకు నెక్కుడు ప్రీతి. ఈ కాలమున క్షీణించిన సంస్కృతభాష యానాడు రాజభాషయై యపూర్వ గౌరవప్రదముగ జూడబడుచుండెడిది. అట్టి సంస్కృతభాషయందు మొల్ల యనేక కావ్యములను బఠించి వాని మాధుర్యమును గ్రోలి, యానందసాగరమున నోలలాడుచుండెడిది.

మొల్లయొక్క పఠన కావ్యములలో, నామె కెక్కుడు ప్రియతమమైనది రామాయణము. ఋషిపుంగవు డగు వాల్మీకి యతి రమ్యముగ రచించిన రామాయణ మామెదృష్టిని సంపూర్ణముగ నాకర్షించెను. ఆ యుత్కృష్ట గ్రంథము నెట్టులైన దేశ భాషనుండి యాంధ్రీకరించి యాంధ్రులకు గూడ నందలిమాధుర్యమును చవిజూపవలెనని యామె యభిలషించెను.

తన యభి మతము నెఱవేఱు వఱకును మొల్ల హృదయ మన్యాసక్తము కాలేదు. అప్పటి కామెకు సాహిత్య మెంత యున్నను గవితాసామర్థ్య మంతగా లేదు. అయినను నామెకు శ్రీరాముని యందు భక్తి యపారము. అదియే యామె పవిత్రోద్దేశమును నిరంతరాయముగ నిర్వహింపగలైను. అందుచేతనే యామె,

"... ఇహపరసాధన మిప్పుణ్యాచరిత్ర" యను నమ్మికతో రామాయణ రచనకు గడంగుటకు బూర్వము—

"..................విఖ్యాత గోప
వరపు శ్రీకంఠ మల్లేశు వరముచేత
నెఱిఁ గవిత్వంబుఁ జెప్పఁగా నేర్చుకొంటి"
యని వ్రాసుచ్చెను.

అట్టి దైవకృప యుండుటచేతనే స్నానముచేసి తలయారు లోపల నొక కాండమును రచింపగల్గిన యాశుధారాశుద్ధిని బడసి, మొల్ల రామాయణమును హృదయరంజకముగ దెనిగించి యాంధ్రభాషాయోషకు నమూల్యాభరణమును జేకూర్చగల్గినది. ఈనాటికిని "మొల్లరామాయణము" పలువురిచే ప్రీతితో బఠింపబడుచుండుటయు, భక్తిశ్రద్ధలతో నాకర్ణింపబడుచుండుటయు నెల్లరకు దెలిసిన విషయమే.

3

ఒక భాషలోని గ్రంథమును మఱియొక భాషలోనికి మార్చివ్రాయుట మిగుల గష్టసాధ్యమైన పని. ఎంతయో సాహిత్యవిజ్ఞానసంపత్తియును, మేధాశక్తియును, నుభయ భాషాప్రావీణ్యమును నున్నగాని, యట్టి పని నెఱవేఱదు. అట్టి తఱి, మొల్ల తల్లిదండ్రులు విద్యావిషయమున సామాన్యులు. 'వీధిబడి' యందలి విద్య యంతగా జెప్పుకొనదగిన విషయము గాదు. అట్టిపరిస్థితుల నడుమ శ్రీమద్రామాయణమును సంస్కృతమునుండి తెనిగించి, యనన్యసాధారణ కార్యమును మొల్ల నెఱవేర్చెనన్నచో గడుంగడు శ్లాఘనీయము. కాన, నామె కావ్యరచనాచతురతయు, భాషాంతరీకరణనైపుణ్యమును, కేవలము నీశ్వరప్రసాదితములే యని చెప్పవలసియున్నది.

నిజముగ దన పుణ్యమహిమచేతనే మొల్ల, రామాయణ గ్రంథమును దెలుగున నత్యంత రమ్యముగ రచించి, శాశ్వతకీర్తిని గడించి, పవిత్రగ్రంథకర్త్రియై, పుణ్యాంగనాప్రపంచమున ముఖ్యస్థానమును బడయగలైను. మొల్లయొక్క యపార విద్యాభిలాషయు, నిరుపమానభగవద్భక్తియు, స్త్రీలోకమున నత్యంతాదర్శప్రాయములై యున్నవి.

పూర్వజన్మ సుకృత పరిపాకమునగాని లభింపని కవితా విశేషము నంది, యసామాన్యమగు గ్రంథనిర్మాణ భాగ్యమును బడసి, యెన్నటికిని సౌరభమును గోల్పోని గ్రంథకుసుమముచే సహృదయులకు నామోదము ఘటింపజాలిన మొల్ల జీవితము మిగుల ధన్యతమమైనది.

సత్కావ్యమణికిరణపుంజముచే భాషావధూటి నలంకరింప గలుగు గ్రంథకర్త్రి యెంతయు పవిత్రాంగన. ఆదర్శజీవి.

రెండవకథ 1 పన్నా

ప్రభుసేవాపరాయణతయం దెక్కుడుగ ఖ్యాతిగడించిన నాయికామణులలో పన్నా యెంతయు స్తుతిపాత్రురాలు. ఆమె రాజభక్తి నిరుపమానము. పసిపాపయగు ప్రభువు, అఖండ సంస్థానభారము వహింపవలసియున్న ప్రభువు, ఆపదవస్థయం దున్నతఱి, వాని రక్షణార్థమై తన ప్రియపుత్రుని ప్రాణముల నర్పించుటకైన వెనుదీయని వీరవనిత పన్నా.

ఒకానొకప్పుడు చిత్తూరు రాజ్యమునకు సంగరసింహుడు అధిపతి. శూరుడగు నాత డొకమారు శత్రుసేనల జెండాడుచు వీరమరణము నొందెను. నాటి సాంప్రదాయానుసరణముగ సంగరసింహుని భార్యయగు కరుణావతి, పతివ్రతాధర్మమును నిర్వహించుటకై భర్తతోగూడ సహగమనముజేయ నిశ్చయించుకొనెను. కాని యట్లొనర్చుట కామె కొక్క సంశయ ముండెను. పుత్రుడగు ఉదయసింగు పసికూన. వానిగతి యేమగునో యని యామె భయము.

పన్నా యీ రాణికి ప్రియమైన దాసి. తన భక్తివిశ్వాసము చే నామె నమ్మికకు బాత్రురాలయ్యెను. అట్టి పన్నా రాణి యొక్క సందేహమును గమనించి యామెతో నిట్లు పల్కెను. "ఎందులకు, రాణీ, యిట్లు విచారించెదవు? కుమార రక్షణకంటె బతివ్రతాధర్మ నిర్వహణమే కడుంగడు శ్రేయస్కరము. నీ పిల్ల డేమైపోవునో యని యించుకేనియు సంశయింపకుము. నీ చరణ దాసియగు ఈ పన్నా సజీవయైయున్నంతవరకును వాని కెట్టి విపత్తును వాటిల్లదు. వాని ప్రాణమునకు నా ప్రాణము లడ్డువైచెదను. రాణీ! నీ విక వగవకుము, నీ పుత్రుని నా వశముజేసి నీ ధర్మమును నీవు నెఱవేర్చి ధన్యురాలువు కమ్ము."

కరుణావతి చలించెను. పన్నాయం దంత శౌర్య సాహసములు డాగియున్నవని యామె మున్నెఱుంగదు. అభయహస్త మిచ్చుచున్న యా గభీర వాక్యములను వినినంతనే రాణి సంతుష్టాంతరంగ యయ్యెను. ఇంతకన్న నామెకు గావలసిన దేమి? తన సంశయము నివారణజేసి యభీష్టసిద్ధికి దోడ్పడిన

పన్నాకు కృతజ్ఞతను దెల్పుచు, ఉదయసింగుని తుదిమారు ముద్దాడి కరుణావతి సహగమనము గావించెను.

ఉదయసింగు కేవలము పసిబాలుడు. అట్టివాడు రాజ కార్యముల నేమి నెఱవేర్పగలడు ? అందుచే "బాన్ బీరు" అను సర్దారు రాజప్రతినిధిగ వ్యవహారములను సాగించుటకు నియమింపబడుటచే బాన్‌బీరు అధికారము వహించెను.

రాజ్యాధికారము హస్తగత మయ్యెనన్న మాటయేగాని "బాఁబీరు"నకు మనశ్శాంతి లేదు. ఎప్పటికైనను ఉదయుడు పెద్దవాడై సింహాసనార్హు డగునని వానికి దెలియును. అప్పుడు తన యధికార మంతరించును. అయ్యది తనకు శాశ్వతముగ నుండవలె నన్నచో దనకు నడ్డుదగులు ఉదయుని దొలగింప వలసి యుండెను. వానిని జంపివైచుటయే యన్నిటికంటె నుత్తమోపాయము. అదియును వెంటనే గావించుట మఱింత శ్రేయస్కరము. ఈవిధముగ బాఁబీరు" ఆలోచించెను. తన యధికార సంపదకై ఉదయుని వధించుటకంటె వేఱు మార్గము వానికి గాన్పించ లేదు.

కాని వధించుటయును గష్టసాధ్యమే. ఉదయుడు పన్నా రక్షణ యందుండెను. ఆమె వానిని ప్రాణతుల్యముగ గాపాడుచుండెను. "బాఁబీర్" ఉదయుని కుశలమును కనుగొను మిషపై బోయి వానిని జంపవలెను. ఇక వేఱువిధానము లేదు. తుదకు "బాఁబీరు" అట్లే చేయ నిశ్చయించుకొనెను.

ఎట్టులో యీ కుచ్చితపు పన్నాగ మొక సేవకునికి దెలియవచ్చెను. వానిది ముక్కలి జాలిగుండె. అతడు

బాన్‌బీరుని భీకరసంకల్పమునకు భయపడి, యెట్లయినను ప్రభువును రక్షింపదలచుకొనెను. తలచుకొననేగాని యేమి చేయుటకును వానికి దోచలేదు. పరుగు పరుగున బోయి పన్నాకు విషయమంతయు విన్నవించెను. పన్నా కడు ధైర్య వంతురాలు. మాయాలోచనలందు గూడ దిట్ట. అందుచే రాబోవు విపత్తును గూర్చి వృథా చింతింపలేదు. ఎట్టులైనను ఉదయుని రక్షింపవలెను. వానిని దన ప్రాణము లడ్డువెట్టి యైనను కాపాడెదనని కరుణావతికి వాగ్దానము జేసియుండెగదా! వెంటనే యామె యొక యుపాయమును బన్నెను. ఆ సేవకుని నొక పూలగంప దెమ్మనెను. అందు ఉదయుని దాచి, యేదైన నిరపాయమైన స్థలమునకు బంపివేయవలెనని యామె యుద్దేశము. కాని యట్లు చేసినచో ఉదయు డేడి యని బాన్‌బీరు పన్నాను నిర్బంధింపవచ్చును. అట్టి యవకాశము లభింపకుండ వానిని మోసపుచ్చు నిమిత్తమై పన్నా తన పసిపిల్లవానికి ఉదయుని దుస్తుల నలంకరించి, ఉదయుని స్థానమున బరుండ బెట్టుటకు నిశ్చయించుకొనెను.

ఈ సంగతి తెలియగనే యా వచ్చిన సేవకుడు భీతి జెందెను. రహస్య మెచ్చట బహిర్గత మగునో యనియు పన్నా యన్యాయముగ దన పిల్లవానిని గోల్పోవునే యనియు వా డనుమానించెను. అందులకు పన్నా "ఏమి" సేవకా, యాలోచించుచున్నావు? నా పిల్లవానిని పోగొట్టుకొనిన పోగొట్టుకొందునుగాక! నాచిన్న ప్రభువు రక్షితుడైన జాలును. వాని జీవితమునకు నెట్టి విపత్తును రానీయకుండ రాణికి

వాగ్దత్తము జేసియుంటిని. అది నెఱవేర్చి తీరవలయును. ప్రభుని ప్రాణములకంటె నా కుమారుని ప్రాణము లెక్కడు గావు. సంస్థానమున కధిపతియగు వా డతడు. వారి యన్నమును తినుచున్న మనము వాని కెట్టి యాపత్తును గలుగనీయకూడదు. స్వామిరక్షణార్థము సేవకు డెట్టి త్యాగమునైనను జేయవలయును" అని విశ్వాససాహసము లుప్పతిల బల్కెను. సేవకు డాశ్చర్యమొంది యామెకు దోడ్పడుటకు నిశ్చయించుకొని యామె యానతిపై ఉదయుని పూలగంపయందు సురక్షితముగ రహస్య ప్రదేశమునకు జేర్చెను.

3

నాటిరాత్రి రాజమందిరమున నెల్లరు నిద్రించుచుండగ 'బాణబీరు' ఖడ్గపాణియై, పన్నా యుండెడి తావునకు వచ్చి క్రౌర్యముతో "పన్నా, ఉదయసిం గెక్కడ?" అనెను. పన్నా ధైర్యము వీడలేదు క్షణములో జరగనున్న ఘోరవిపత్తును లక్ష్యము చేయలేదు. ప్రియ పుత్రుడు ఖడ్గమునకు బలియగుచున్నాడనియైనను జంక లేదు. "అదిగో" యని యూయెల వైపునకు వ్రేలుజూపెను. "వానికి కుశలమా"? యనుచు 'బాణబీరు' శయ్యను సమీపించి తటాలున పిల్లవానిని కత్తితో బొడిచెను. కెవ్వుమని బయల్వెడలిన కేకతో పిల్లవాని ప్రాణములు అంత రాళమున కెగిరిపోయెను. మఱియొక కేకవైచి పన్నా స్మృహ తప్పి నేలవ్రాలెను. 'బాణబీరు' అదృశ్యుడయ్యెను.

అర్ధరాత్రమున నాకస్మికముగ వినబడిన యార్తనాద
మును విని రాజమందిరములో నుండెడి దాస దాసీజనమంతయు
నాతురతతో మూగెను. వారు చూచుసరికి రాజకుమారుని
శయ్య యంతయు రక్తప్లావితమై యుండెను. ఒకమూల పన్నా
పడియుండెను. వారు విస్మయ చిత్తులై యీ క్రూరహత్యా
రహస్యమును దెలియగోరి పన్నాకు శైత్యోపచారములు గావిం
చిరి. కొంచెము స్పృహకలిగిన తోడనే యామె "మోసము,
మోసము, హంతకుడు పలాయితుడయ్యెను. పట్టుకొనుడు!" అని
కేకలిడెను. వెంటనే యెక్కడివారక్కడ హంతకుని వెదుక
బర్విడిరి.

పన్నా లేచి చూచుసరికి దన పుత్రుడు విగత జీవుడై
యుండెను. పాపము! పన్నాకు దుఃఖ మాగలేదు. వాగ్దాన నిర్వ
హణమునకై యామె తన పిల్లవాని ప్రాణముల నర్పించెనేకాని
సహజముగ పొంగి పొరలి వచ్చెడి దుఃఖతరంగముల నెట్లు నిరో
ధింపగలదు? తల్లిబిడ్డల ప్రేమానుబంధ మనిర్వాచనీయముగదా!

కొంతతడ వట్లే విలపించి, పన్నా చెదరిపోయిన ధైర్య
మును బిగియబట్టుకొని, ఉదయ డేమయ్యెనో యని యాతుర
తతో నటనుండి వెడలి పోయెను. పోయి చూడగా రాకొమారు
డెప్పటియెట్లు చిఱునవ్వు వెన్నెలలు వెలయించుచు పన్నాపై
కెగబ్రాకెను. పుత్రుని గోల్పోవుట వలన బొరలివచ్చుచున్న
తన దుఃఖము నట్టులే మ్రింగి, మహావిపత్తు నుండి రక్షితు డయ్యె
గదా! యను సంతోషముతో పన్నా వానిని హృదయమునకు
హత్తుకొనెను. ఇక నచ్చటనుండుట యపాయకరమని నిర్ణయించు

కొని, యానిశీథముననే రాజప్రాసాదము వీడి, రాజ్య పరిసర
ములు దాటి, ఉదయునితో గూడ నామె పలాయిత యయ్యెను.

అట్లు పోయి పోయి, ఆరావళీ పర్వతశ్రేణి కావలి వైపున
నున్న ప్రదేశము జేరి, అచ్చటి ప్రభువగు 'అస్సాషహా' యను
వాని శరణుజొచ్చి, పన్నా తన యావద్విషాద వృత్తాంతమును
నెఱుక పఱిచెను.

4

'షహా' కరుణార్ద్రహృదయుడు. తన ప్రభువగు సంగర
సింహుని కొమారునికా యిట్టి కష్టములు సంభవించుట యని
యాతడు రోషపూరితుడయ్యెను. తప్పక ఉదయుని సురక్షిత
ముగ బెంచి పోషించెదనని వాగ్దత్తము గావించి, యనుమాన
మున కాస్పదముగాకుండ పన్నాను తిరిగి చిత్తూరునకు బొమ్మని
చెప్పెను, పన్నా స్వస్థానము జేరుకొని యేమియు నెఱుగనిదాని
వలె నటించుచుండెను.

అచ్చట షహాయొక్క కృపావలోకనముచే ఉదయుడు
దినదిన ప్రవర్ధమానుడగుచుండెను. కొంతకాలమున కెట్టులో
ఉదయునివార్త చిత్తూరునకు దెలియవచ్చెను. "బాణబీరు"
యొక్క క్రూరపరిపాలనా విధానమున గ్రుమ్గుచున్న సర్దారు
లందఱును గలిసి గూడుపుఠాణీచేసి "బాణబీరు"ను పదచ్యుతుని
గావించి ఉదయుని దోడ్కొనివచ్చి పట్టాభిషిక్తుని జేసిరి.

అప్పటి యానందదృశ్యమునుగాంచి పన్నా తన జీవి
తాశయము సాఫల్యమొందెనని యపరిమితానందము నొందెను.

మహారాణా ఉదయసింగున కామె వినయపూర్వకముగ జోహారు సల్పెను. ఆతడును నామెను మాతృభావముతోడ నాదరించి గౌరవింప దొడగెను.

వాగ్దాననిర్వహణమునకై యీ విధముగ దన శిశువును గోల్పోయి తన చిన్ని ప్రభువును రక్షించి సింహాసనాధిష్ఠితునిగ జేయగలిగిన పన్నా జీవితగాథ పుణ్యాంగనా ప్రపంచమున సువర్ణాక్షరముల లిఖింపబడియున్నది. ప్రభుసేవాపరాయణాత యందును, స్వామికార్య నిర్వహణమందును తన జీవిత సర్వస్వ మును ధారవోసిన పన్నా పుణ్యాత్మురాలు, చిరంజీవి, వెలలేని పచ్చ.

మూ డ వ క థ 1 మీ రా బా యి

ఉత్తరహిందూస్థానమున నేటివఱకును మీరాబాయి గౌరవముతో స్మరింపబడుచున్నది. ఆమె రచించిన భక్తికీర్త నలు నేటికిని భక్తులచేతను, గాయకులచేతను, బిచ్చగాండ్రచేతను గోపబాలురచేతను, పాడబడుచున్నవి. ఆమె భక్తినియమముల నిప్పటికిని ననుసరించువారు కొందరు కలరు.

మీరాబాయి ఉదయపుర మహారాజు కోమార్తె. మీరా వారు రాణాయగు కుంభుని భార్య. పుష్పము పుట్టినతోడనే దాని పరిమళ విశేషము దెలియునట్లు పసితనమునుండియు మీరా, యీశ్వరభక్తి కలదై తన భావిజీవిత విధానమును

చూచాయగ జూపగలైను. శ్రీకృష్ణు డామె ముఖ్యదైవము. ఆమె యాటపాట లెప్పుడును కృష్ణవిగ్రహముతోడనే జరిపెడిది. తోడి బాలబాలికలను తన చుట్టును జేరదీసి రాధాకృష్ణుల లీలానాటకముల నాడుచు కాలము గడిపెడిది.

రాణాకుంభుని భార్యయై మీవారుసంస్థానాధిదేవత యైనను మీరాదేవికి చిన్ననాటి కృష్ణభక్తియు, పూజాభావమును, క్షీణించలేదు. సకలైశ్వర్యములతోడను తులతూగు మీరా, యిప్పుడు తన రాజమందిరమునందే యొక రమ్యమగు కృష్ణమందిరమును నిర్మింపజేసెను. నవరత్నఖచితమగు సుందర కృష్ణవిగ్రహము నొకదాని నందుంచెను. అటుల చేసి మీరా, యనుదినమును పెక్కుండ్రు పరిచారికలతో గూడ భజనల జేయుచు, కీర్తనల బాడుచు, భక్తిపారవశ్యమున తన్ను దాను మఱచుచుండెను.

త్వరితగతి నామె యంతిపురమొక పవిత్ర యాత్రాస్థలమయ్యెను. మీరాయంతటి యుత్తమ రాజ్ఞియే స్వయముగ కృపభజన జేయుచుండ, నామె ననుసరించుచు గొందఱును, చూచి యానందించుచు గొందఱును, తీర్థప్రజలవలె రాజమందిరమునకు మూగుచుండిరి. మహారాణా కుంభుని కిదియంతయు నెక్కుడు సమ్మతము గాకపోయినను, ప్రేమంపు భార్యయొక్క ప్రియకార్యమున కాటంకము గల్పింప సాహసింపలేదు.

2

అయినను, కాల మెప్పుడును నొక్కే రీతిని గడవబోదు. మానవుల బుద్ధులు మారుచుండును. అభిప్రాయములు భేదించు చుండును. కలయందైనను గాంచని విషయములు సంభవించు చుండును. మీరాదేవి కీర్తిలత మీవారు రాజ్యముదాటి, రాజ పుత్రస్థానము నధిగమించి, ఢిల్లీ వఱకును విస్తరించెను.

నాడు ఢిల్లీకి ప్రభువు అక్బరు పాదుషాహా. అక్బరు మహమ్మదీయుడైనను సాత్వికుడు. మతభేదములను పాటించెడి స్వభావముకాదు. అందఱకును దైవమొక్కడేయని బోధించెడి వాడు మతసంబంధమగు కార్యములన్నను, పుణ్యజీవులన్నను తీర్థయాత్రికులన్నను, అక్బరున కమిత ప్రీతిగౌరవములు క్రమ ముగ మీరా విషయ మాయన చెవులబడెను. అప్పటినుండియు నాతని కెట్టులైనను మీరాదేవిని దర్శించవలెనను నిచ్ఛగలి గెను. రాజు తలచికొనినచో దేనికి కొఱత?

ఆస్థానకవి యగు టాన్‌సేన్‌తోగూడ అక్బరు హిందూ యాత్రికుల వేషముదాల్చి దేవీ మీరా దర్శనార్థమై బయలు దేరెను. చిత్తూరు జేరి, వారు మురళీధర దేవాలయద్వారము కడ వేచియుండిరి.

ఆనాడు పూజా దినము. సేవానందలోల యగు మీరా దేవి, త్రైలోక్యపూజ్యుడగు శ్రీకృష్ణ పరమాత్ముని భజించుచు పలువురు భక్తురాండ్రతోడ నచ్చోటికి వచ్చెను. భక్తిపారవశ్య మున మీరాబాయి మందస్మిత వదనారవిందయై, తేజోద్దీపిత

నేత్రాంచలమై కన్పట్టెను. మూర్తీభవించిన భక్తిరాసివలె గన్పట్టు మీరాదేవిని కన్నులార గాంచి, అక్బరు విస్మయానంద ములకు లోనై, పరవశత్వము నొందెను. ఇంతలో మీరా యాతని సమీపమునకే పోవుట సంభవించెను. ఆనందాతిశయ మున, అక్బరు మణిహారము నొకదానిని దీసి, "మీ పరముగ నిద్దానిని కృష్ణభగవానుని కర్పణముజేయుడు" అని మీరా దేవికి నందజేసెను. ఆమెదానిని విలోకించి "ఇట్టివి కృష్ణున కేల?" అని సంశయసూచకముగ ననెను. "ఒకచో నాకీ హారము దొరకినది. సన్న్యాసినగు నాకుమాత్ర మిది యెందులకు? కృష్ణుని చెంతనే యుండనిండు" అని సమాధానము జెప్పి అక్బరు పాదుషా మరలిపోయెను.

3

ఎట్టెటో యీ విషయము కుంభునకు దెలియవచ్చెను. ఎవరో కపటసన్న్యాసి మణిహారము నొకదానిని మీరాకు కానుకగా నిచ్చిపోయెనని యనుమానమునకు లోనయ్యెను. ఆ మణిహారమును దెప్పించి, రత్నపరీక్షకులకు జూపించెను. మిక్కిలి విలువగలిగిన యిట్టి యాభరణము, అక్బరు సామ్రాట్టువద్ద తప్ప నితరులయొద్ద నుండవీలులేదు. ఇది యాతనిదే యైయుండవలెను" అని వారుచెప్పిరి. ఆ పలుకు వినినతోడనే కుంభునకు నగ్నిహోత్రమునం దాజ్యము పోసినట్లయ్యెను. మహమ్మదీయ మతస్థుడగు అక్బరు మోసముజేసి తన భార్యముఖావలోకనము జేసెనని యాతనికి నమితాగ్రహము గల్గెను. రాజపుత్రస్థానమునకు తీరని కళంకము వాటిల్లెనని కుపితుడయ్యెను.

"మీరాను రాజ్యమునుండి వెడలగొట్టుడు" అని రాణా
యాజ్ఞయయ్యెను. విచారముతో భటు లా యుత్తరువును
మీరాదేవికి తెలియజేసిరి. మీరా యప్పటికి సాయంసమయ
కృత్యములను నెరవేర్చికొని గోపీవల్లభుని పదకమలములను
బూజించుచుండెను. ఆ ఘోరవార్తవిని యామె యించుకేనియు
జలింపలేదు. తన తప్పిద మేమియని ప్రశ్నింపలేదు. రాణాతొందర
పడెననికూడ శంకింపలేదు. అతనియాజ్ఞ యక్రమమని తలంప
నైనలేదు శరణు అని భర్తను వేడబ్రయత్నింపలేదు. రక్షింపు
డని బంధువర్గమును కోరలేదు. ఇటుల సంభవించెను గదా!
యని యశ్రువులేనియు రాల్చలేదు. సర్వమును కృష్ణనామో
చ్చారణయందు మఱచిపోయెను.

రాత్రియైనది. ఆ సాయంసమయమున జరిగిన విషాద
గాథచే రాజమందిరము కళాహీనమయ్యెను. ఎచ్చట జూచినను
విచారమయమై కన్పట్టెను. ఎల్లెడలను గభీరమైనశాంతి నెలకొని
యుండెను. అట్టితఱి మీరాదేవి ప్రయాణసన్నాహ మయ్యెను.
వైరాగ్యసూచకములగు కాషాయవసనములు ధరించి, దేవతా
వర్చస్సు విరజిమ్ము నెమ్మోముతో నామె తుదిమారు కృష్ణదేవత
ధ్యానము గావించి, కడసారి రాజమందిరమును వీక్షించి, వెడలి
పోయెను. ఆ గాఢాంధకారమున నామెకు దైవముతప్ప వేఱెవ్వ
రును దోడులేరు.

పోయిపోయి, యామె యొక నదీకూలము జేరెను. భర్త
యాజ్ఞను స్మరించి, మఱియొకమారు కృష్ణుని భజించి, యా
ప్రవాహము నందు దూకెను. తదుపరియేమిజరిగెనో తెలియదు.

ఆమెకన్నులు తెఱచి చూచుసరికి, నామె నదిగట్టున నుండెను. "ఇదెట్టుల సంభవించెను? నే నింకను జీవించియుండి యీశ్వర సేవ జేయవలెనని కాబోలు భగవన్నిర్ణయము" అని గ్రహించి మీరా యటనుండి బయలుదేరెను.

ఆ ప్రాంతమునందే యొక పెద్ద కృష్ణమందిర ముండెను. రూపగోస్వామి యద్దానికి గురువు. ప్రఖ్యాతిగాంచిన భక్తశిఖామణి యాతడు. అట్టివాని కడకు మీరా చేరుకొనెను. ఒకరి మహాత్తు నొకరు గ్రహించిరి. రూపగోస్వామి యామెను మందిరమున నుండుట కాహ్వానించెను. ఆమెయు సంతోషముతో నందుల కంగీకరించెను. వారిచుట్టును మూగెడిభక్తులు, భక్తురాండ్ర లెక్కకు మేర లేదు.

కాలము గడచినది. బృందావనమున, పూజాగానములచే కృష్ణహృదయమును పల్లవించి జేయుచున్న మీరాదేవి నామము, నలుదెసల వ్యాపించెను. జనులు గుమిగూడి యామె దర్శనార్థము నచ్చుచు బోవుచుండిరి.

4

ఇచట నిట్లుండ చిత్తూరునందు రాణాకుంభుని జీవిత మంధకారమయ్యెను. కోపాతిశయమున భార్య నట్లాజ్ఞాపించెనే గాని యాతనికిమాత్ర మామెయందు ప్రేమ లేకపోయెనా? దయాదాక్షిణ్యములు శూన్యమాయెనా? కాదు. ఆమె వెడలి పోయిన నాటినుండియు, నాతనికి గల్గిన మనోవేదనకు మేర లేదు. అట్టి వాని కిప్పుడు మీరాదేవియొక్క కీర్తి విస్ఫూర్తి దెలియ వచ్చెను.

తత్‌క్షణమే రాణా బయలుదేరి బృందావనము జేరెను. పశ్చాత్తప్త హృదయముతో మీరాపాదములపై వ్రాలెను. భర్తను గుర్తించి యామె నివ్వెఱపాటుజెంది యట్లు చేయవల దని వానిని వారించెను. "క్షమించినగాని లేవను"అని కుంభుడు పట్టుబట్టెను. "అందఱను క్షమించువాడు కృష్ణభగవాను డున్నాడు"అని మీరా మెల్లగనుడివెను. అంతకంటె నధికముగ నామె మాటాడలేదు. రాణా తన కన్నీటిధారలచే నామె పాద ములను కడిగెను. "చిత్తూరునకు తిరిగి రమ్ము. నీకు వలసిన సదు పాయముల నన్నిటిని జేయించెదను"అని దైన్యముతో వేడు కొనియెను. "వలదు వలదు. ఇచ్చటనూ సౌఖ్యముగ నున్నది" అని మీరా శాంతముగ బ్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

తాను దెలియకచేసిన తప్పిదమునకు వగచి, యప్పటినుండియు రాణాకూడ నొకభక్తుడయ్యెను. భార్యాప్రవర్తన మాతనియందు గల్గించిన ప్రబోధమును, పరివర్తనమును నద్వితీయములు.

పరమపావని యగు మీరా యసామాన్య భక్తురాలు, ధన్యచరిత. ఆమె యాదర్శమున రాణాకుంభుడు కూడ ధన్యు డయ్యెను. 'యథారాజా తథా ప్రజా'యని సామెత. పరిపాలకులే యతీతులైన భక్తులై వెలయుచుండ, పరిపాలితులు సైతము వారి యడుగుదమ్ములలో నడచి పరమభక్తులగుట యబ్బురము గానేరదు. కాలక్రమమున తనభక్తి కిరణ పుంజములతో మీవారు రాజ్యమునంతను పవిత్రవంతముగ జేసిన రాణి మీరాదేవి, పరమపావనచరితయై, లోకవిఖ్యాతి గాంచెను.

పుణ్యస్త్రీల ప్రేరణ ప్రభావము అనిర్వాచ్యము.

నాలుగవ కథ **1** చాంద్ బీబీ

తాను స్త్రీయని పాటింపక, సమయోచితముగ రాజ కార్యనిర్వాహణ భారము వహించి, శత్రుసంహారలీల లందు బాల్గొని, యత్యద్భుత యుద్ధకౌశలమును వెలిబుచ్చి పుట్టి నింటికిని మెట్టినింటికిని గూడ కీర్తి గడించిన ప్రఖ్యాత మహామ్మ దీయ వీరాంగన – చాంద్‌బీబీ. ఈ ప్రజ్ఞావంతురాలు, పదు నాఱవ శతాబ్దమధ్యమున, అహమ్మదునగరు సుల్తానుగ నుండిన 'నిజాంషహా'యొక్క ప్రియపుత్రిక. దురదృష్టవశమున బాల్యావస్థ యందే తల్లిని గోల్పోయిన యీమెను, తండ్రి యత్యంత తాను రాగాతిశయములో బెంచుచుండెను. జనని లేనికొఱత వాటిల నీయక 'షహా' యనుక్షణమును నతిజాగరూకతతో ప్రవర్తించు చుండెను. చాందియును దన తండ్రియొక్క యాదరణానురాగ సంపదలతో భ్రమసిపోయి, తల్లిమాట జ్ఞప్తియే లేని దానివలె కాలము నంతను 'షహా' చెంతనే గడుపుచుండెడిది. సుల్తాను, రాజ్యవ్యవహారములను జక్కబెట్టుచున్నపుడేమి, మృగయావినో దార్థమై వెడలునపుడేమి, యుద్ధభూమికి సైనికులను సాగనంపు చున్నప్పుడేమి, బీబీ వానితో నుండి యన్ని విషయములను సూక్ష్మముగ గ్రహించుచుండెడిది. షహాయుకు పుత్రులు లేమిచే చాందికే విలువిద్య మొదలుగాగల యస్త్రకళలను నేర్పించి యానందించుచుండెను. సహజసౌందర్యవతియగు బీబికి విద్యాభూషణములు వన్నె దెచ్చెను.

2

ఇట్లుండగా చాందికి బెండ్లియీడు సమీపించెను. ఎందఱో మహమ్మదీయ రాజకుమారు లామెను వివాహమాడుటకు రాయబారములు సాగించిరి. దీర్ఘాలోచన జేసి షహా తుదకామెను బీజాపూరు ప్రభువగు అదిల్ షహా కిచ్చి పెండ్లి గావించెను. అదిల్ షహా సహజ సాహసగుణోపేతుడు. సద్గుణకీర్తి విస్ఫురితుడు. అట్టివానికి వాదోడుజేదోడునై బీబీ పరిపాలనా విధానమునందు ప్రజానురంజకమగు కార్యములును బెక్కు గావించి ప్రఖ్యాతివడసెను. అంతకుమున్ను బోరాడుకొనుచుండిన సర్దారులు తమ కక్షలను మఱచిపోయి యామె నేర్పు వలన నైకమత్యము వహించి రాజ్యరక్షణకు దోడ్పడిరి. కాని యీ నవ్యభాగ్యోదయమును జాలకాలము జూచుటకు అదిల్ షహా నోచుకొనలేదు. కొలది సంవత్సరములకే యతడకాల మృత్యువు వాతబడెను. బీబీ యొంటరియై అదిల్ షహాయొక్క చిన్న మేనల్లుడైన ఇబ్రహీం అను వానిపక్షమున రక్షకురాలుగ నుండి రాజ్యపాలనము సాగించుచుండెను. బీబీ రాజ్యాధికారము వహించిన కొలది కాలమున కామె సర్దారులకేగాక చుట్టుపట్ల రాజ్యములవారికికూడ నామె కంటకురాలయ్యెను. ఇట్టి వైరివర్గము నడుమ నిల్చుట యెట్లులని బీబీ యనుకొనుచుండ ఇబ్రహీం పెద్దవాడై తానే రాజ్యపాలనకు గడంగి బీబీని నామె యధికారనుండి తొలగించెను.

ఇవ్విధముగ నవమానింపబడి బీబీ బాష్పపూరితనేత్రములతో తండ్రి సంస్థానమగు అహమ్మదునగరు చేరెను.

అచ్చటగూడ పరిస్థితులు ప్రతికూలముగనే యుండెను. తండ్రి యగు నిజాంషహా కాలధర్మము నొందెను. తదుపరి వాని కొమరు లొకరితో నొకరు తగవులాడి రాజ్యము నరాజకముగ జేసిరి. అంతయు నల్లకల్లోలమై మానప్రాణములు దక్కునా యని ప్రజలు భయపడ దొడగిరి అట్టి విషమపరిస్థితులను జూచుచు బీబీ తటస్థముగ నుండ లేకపోయెను ఆ ఘోర సంఘటన యామె వీరరక్తము నుప్పొంగించెను. ఇక బీబీ మాఱాలోచన చేయ లేదు. ఒక సామాన్య రాజవంశమునకు జెందిన పిల్లవానిని సుల్తానుగ బొటించి వానిపక్షమున దా నధికారముద్ర నహించెను.

వెంటనే యభిప్రాయభేదము లంతరించి, యెక్కడి యరాజక మక్కడ మాటుమడగి రాజ్యమున నెల్లెడల శాంతి నెలకొనెను.

అధికారిణి యగునంత మాత్రముననే సంతృప్తి నొందక, బీబీ దేశక్షేమ నిమిత్త మనేక సత్కార్యములను జేసెను. ఆమె తన వ్యక్తిత్వమును బ్రకటించి, పరిపాలనా విధానమందలి ప్రతి యంశమును శ్రద్ధతో నిర్వహించెడిది. ఇక నన్యాయమునకు దావు లేదు. అశాంతికి గారణము లేదు. అన్నియు నామె ప్రభావముచే నమసిపోయెను.

అట్టి సద్గుణరాశియొక్క తేజోవిలసిత మగు నాయకత్వముక్రింద అహమ్మదునగర రాజ్యప్రసూనము సంపూర్ణ వికాసము నొంది, పరిమళమును నలుదిక్కుల విరజిమ్మెను. అయ్యది యానాటి మొగలుసామ్రాట్టైన అక్బరునికూడ మోహితుని జేసెను.

3

తనంతటి ప్రఖ్యాత పురుషుడు చక్రవర్తియై యుండ, నబల యగు బీబీ కూడ ప్రసిద్ధ రాజ్యతంత్రజ్ఞురాలని పేర్గాంచుట అక్బరునకు స్వప్నమందైన నిష్టము లేకపోయెను. ఆమె నంత రింప జేసినగాని ఇక వానికి చిత్తశాంతి లేదు దానిని సాధించుటకై కొడుకగు మురాదును నపార సైన్యముతో అహమ్మదు నగరుపై దాడి పంపెను.

ఆవార్త బీబీకి తెలియవచ్చెను. ఆమె యెవ్విధమైన మనః క్లేశమును నొందలేదు. ఆమె వీరాంగన. సమర రహస్యములు బాగుగ నెఱింగిన మేధావిని. అట్టితఱి నామె కేమిభయము? తన సైనికులందఱ నొక్కచో సమావేశ పఱిచి ప్రబోధము గావించెను. "సైనికులారా, నాకొఱకు గాదు, మీకొఱకుగాదు, దేశము కొఱకు, శత్రునాశనము కొఱకు నడుములు బిగింపుడు. అహమ్మదు నగరమును నపఖ్యాతిపాలు జేయకుడు. మహమ్మదు పవిత్రను స్మరించి ముందంజ వేయుడు" అని యామె గంభీర వాక్కులతో బ్రోత్సహించుసరికి యోధులందరును సమర సన్నాహులైరి.

యుద్ధము ప్రారంభమయ్యెను. మొగలు లెన్ని మాఱులో కోటప్రాకారములను పగులగొట్ట ప్రయత్నించిరి. ఎన్ని రహస్యోపాయములనో గావించిరి. కాని వాని నన్నిటిని మహమ్మదీయ వీరు లెదుర్కొనుచు ధైర్యముతో బోరాడిరి. పెక్కునష్టము

లకు లోనై మొగలులు నిరాశజెంది తుదకు వెనుకంజవేయు
తటి, నదియే మంచిపని యని మురాదు గుర్తెఱింగి సంధి జేసి
కొను మిషపై మఱలిపోయెను.

4

జరిగిన వృత్తాంతము విని అక్బరు కుపితుడయ్యెను.
మొగలు వీరులేమి, స్త్రీని నోడింపజాలక పోవుటయేమి యని వాని
యాగ్రహము. "మీ రక్షకు నైన గావచ్చును. సంధి వలను పడదు.
నేను బోయి జయగీతము నాలపించెదను" అని జెప్పి యఖండ
సేనాసమేతుడై బీబీపైఁ గయ్యమునకు వెడలెను.

ఉత్తరమునందుండి సముద్ర తరంగములవలె బొరలివచ్చు
చున్న శత్రుసైన్యమును జూచి బీబీ మఱియొకమాఱు యుద్ధ
సన్నద్ధ యయ్యెను. ఈమాఱు చుట్టుపక్క-రాజ్యము లామెకు
గొంత సాయపడెను. మునుపటివలెనే యీమె యుద్ధ ప్రారంభ
మున తన యోధుల నందఱను నుద్దేశించి యిట్లు సంబోధించెను.
"వీరులారా, ఆపద్దేవత మనరాజ్య పరిసరముల దాండవమాడు
చున్నది. అజాగరూకతతో నుంటిమేని లోన బ్రవేశించి సర్వ
నాశ మొనర్చును. మీ దేశఖ్యాతి మీదియే యని మఱువకుడు.
మీయది మహమ్మదీయ సాంప్రదాయమని మఱువకుడు. మన
కంఠములందు ప్రాణము లుండువఱకు అహమ్మదునగర మప
ఖ్యాతి ననుభవింపగూడదు. జయలక్ష్మి యాశీస్సులు మనవి.
కార్యశూరులు కండు."

ఆ గంభీర సందేశము ప్రతిధ్వనించుచుండగ సైన్యసమూహములు దద్దరిల్లెను. కబుసము వీడిన త్రాచులవలె వారందఱు బుసగొట్టుచు శత్రువుల నెదుర్కొనిరి వీరి సేనాని చాంద్‌బీబీ; వారి నాయకుడు అక్బరు పాదుషహా. అఖండ మేధాసంపన్నులిరువురునుగూడ. సమానులెదుర్కొని నప్పుడే సమర రమ్యత.

హోరాహోరి పోరు జరుగుచుండెను. తన కిట్టి నిరోధము కల్గునని అక్బ రెన్నడును దలంచియుండ లేదు. బీబీ సామాన్యస్త్రీ యనియే యనుకొనెనుగాని, యీయుధపాణి కాగల్గిన ధీశాలిని యని భావించియుండ లేదు. తనకంటె శేమాత్రమును వెను దీయక సైనికుల నుత్సాహపఱుపుచు, రణలీల సాగింపుచున్న వీరాంగనను జయించు టెట్లు? ఆమెను జూచి సిగ్గుజెందుటయా, అపజయము నొందుటయా, లేక యామె స్నేహ మపేక్షించి సంధి జేసికొనుటయా? ఏది యుత్తమ మైనదని అక్బరు కొంత తడవు తర్కించి తుదకు సంధికి గడంగెను. శాంతిప్రియ యగు బీబీకి నంతకంటె గావలసినదేమి? అందుచే నామె అక్బరుతోటి సంధి నంగీకరించి, యాతనిని మిత్రభావముతోడ నాదరించెను.

రాజ్యమును శత్రుహస్తగతము గాకుండ గాపాడగల్గితిని గదా యనియే బీబీయొక్క సంతోషము. కాని కొందఱు సర్దారు లీ సంధికి విపరీతవ్యాఖ్యానము లొనర్చి, బీబీ స్వార్థపరురాలని నిశ్చయించుకొనిరి. తమ యభిప్రాయము యథార్థమైనదో కాదో యని కూడ సంశయింపక వారు బీబీని రాణివాసమందు నిర్జనస్థలమున హఠాత్తుగా వధించిరి. అంతటితో చాంద్‌బీబీ యొక్క చరిత్ర విషాదాంతముగ పరిణమించెను.

విషాదాంతమైన నేమి? దేశసేవాధురంధరురాలగు బీబీ; రాజ్యభారనిర్వహణ నిపుణతగల బీబీ;అత్యద్భుత యుద్ధకౌశలము గల బీబీ: అక్బరు సామ్రాట్టంతవానినిగూడ నాశ్చర్యాన్వితుని జేసి వాని గౌరవమునకు బాత్రురాలైన బీబీ- ఎల్లకాలములకు భారతదేశ చరిత్రయందు నసామాన్య పుణ్యస్త్రీయై వెలుంగుచున్నది. ఆమె దేశాభిమానము, మేధాసంపత్తి, కార్యదక్షత, వాత్సల్య విలసనము, నందఱకును నాదర్శప్రాయమని వేఱుగ వక్కాణింప బనిలేదు.

ఆయిదవకథ పండితరామాబాయి

1

విద్యావతి సంఘసంస్కారిణి, ధర్మదాత, వేదాంతిని, నిర్మలచరిత, ఆదర్శకజీవిని యైన రామాబాయిపండితురాలి కథ, యాధునిక భారతేతిహాసమునందే గాక, ఇంగ్లాండు, అమెరికా, ఆస్ట్రేలియా మొదలగు పాశ్చాత్య దేశములందు సహితము స్తుతిపాత్రమైన దనినచో నాశ్చర్యమేమియు లేదు. మానవలోకము నూర్ధ్వముఖమునకు లాగి కొనిపోవు నాధ్యాత్మికశక్తులలో నిట్టి పుణ్యస్త్రీల పావన జీవగీతిక యొకటి.

మంగుళూరు మండలమునందు అనంతశాస్త్రి పేరెన్నిక గన్న పండితుడు. పూనాపండితుడగు రామచంద్రశాస్త్రిగారి యొద్ద విద్య నభ్యసించి, మైసూరు మహారాజుగారి యాస్థాన పండితుడుగ పదివర్షములు సకలసౌఖ్యముల ననుభవించినవా

డాతడు. ఆనాటి విద్యాపరిషత్ప్రరములలో ముఖ్యమగు వారాణసీ క్షేత్రమును దర్శింపగాంచి, భార్యా సమేతుడై యాత డప్పుడే యచ్చటి కరిగెను. కాని దురదృష్టవశమున, భార్య చనిపోవుటచే తిరిగి భాగ్యవశమున లభించిన యొక బాలికను అనంతశాస్త్రి యచ్చటనే వివాహమాడి జన్మస్థానమునకు దిరిగి వచ్చెను.

వచ్చినదాది యీబాలకు అనంతశాస్త్రి విద్య గఱప ప్రారంభించెను. ఆ విషయము చుట్టుపట్ల పండితులకు కంటక మై వారు వానిని బాధింపసాగిరి. స్త్రీలకు విద్య యశాస్త్రీయ మని వారి తలంపు. అట్టివారి విపరీత వ్యాఖ్యానములకు విసుగుజెంది, అనంతశాస్త్రి భార్యా సమేతుడై గంగమూల మను నరణ్యమునకు జేరి, చిన్న పర్ణశాలయందు జీవితము సాగింప మొదలిడెను. ఇచ్చటనే వారికి రామాబాయి జనన మొందెను. అప్పటికే యీ దంపతులయొద్ద కూడిన ధనము వ్యయమైపోయెను. అందుచే వా రాయరణ్యావాసము వీడి వెలికి రావలసివచ్చెను. అప్పటినుండియు వారి చరిత్ర విషాద రూపమును దాల్చెను.

వారిని నాదరించువారు లేరు. గౌరవించువారు లేరు. ఇంతియెగాక పలువురు ప్రిల్లడవు పల్కులతో హింసించెడివారు. ఆనాటి సంఘపు కట్టుబాటుల నతిక్రమించి, అనంతశాస్త్రి భార్యకు విద్యాబోధ చేయుటచే వారి కష్టములు మఱింత యధికమయ్యెను. అయినను వా రధైర్యము చెందలేదు. ఊ రూరునకు, పల్లెపల్లెకు సంచారముజేయుచు, వేదపఠనముచేతను,

హరికథాకాలక్షేపముచేతను జీవయాత్ర సాగించుచుండిరి. కాని యిట్టి పర్యటన క్రమ మెన్నినా ళ్ళవిచ్ఛిన్నముగ జరుగును? కష్టపరంపరలచేతగాని పరమాత్ముడు తన భక్తాళిని బరీక్షింప డుకదా? అట్టి యగ్నిపరీక్షకు దాళగలవారే యీశ్వర ప్రేమకు బాత్రులు.

2

ఇట్లుండ గాలక్రమమున రామాబాయి కొకసోదరుడును, సోదరియును గలిగిరి. దారిద్ర్యమునకు దోడు సంసారాభివృద్ధి కూడ నామె తల్లిదండ్రుల విచారమునకు గారణమయ్యెను. అయినను వారు భగవంతునిపైననే భారము వైచి, స్థలాంతరముల సంచరించుచు కాలము గడపసాగిరి. కాని యెంతకాలమిట్లు? వారికి దాన ధర్మము లొసంగు దాతలుకూడ నరుదైరి. ఒక్క పూట గడచుట గూడ గష్టమయ్యెను. అట్టి యాపత్కాలమున వారు చేయుగల్గినదేమి? ఇతరులపై నాధారపడి, వారికిగూడ గష్టభారమైనందులకు విచారపడి, వంశక్షయము జేయ నిశ్చయించుకొని, యప్పుడు వారున్న తిరుపతిక్షేత్రమును వీడి, దాపుననున్న విపిన వాటిక కేగిరి.

ఆ కాననసీమలందు వారు పదునొకండు దినము లాకు లను, నలములను దినుచు గడపిరి. కాని యాకటిబాధను, మనో వేదనను నోర్వలేక, తటాకమునందు మునిగి ప్రాణములు బాయు టకు నిశ్చయించుకొని, అనంతశాస్త్రి, తక్కినవారుకూడ నట్లులే చేయవలెననియు, లేనిచో నెవరి యిష్టానుసారము వారు చన

వలసినదనియు జెప్పెను. తన ముద్దుకొమరితయైన రామా బాయిని బిల్చి "నా యవసానకాలము సమీపించినది. నీ వైనను బ్రతికి బట్టకట్టినచో, నీశ్వరసందేశమును విస్తరింప జేయుము" అని యాతడు దీనముగ జెప్పెను. ఈ విషాద దృశ్యమును జూచి కుమారుడోర్వజాలక, అట్లు చనిపోవుట కూడదనియు, దిరిగి గ్రామమునకుం బోయి యాయుర్దాయ మున్నంతకాలము జీవింపవలసినదే యనియు, దండ్రిని బ్రతి మాలెను. అంత వారందఱును దిరిగి గ్రామములోనికి వచ్చిరి.

కాని వారికష్టము లీడేరు టెట్లు? మొదటి రెండు మూడు దినములును నెవరో సహృదయులు సాయము చేసిరి. అయిన నేమాయె? అనంతశాస్త్రి బలహీనుడై, విషజ్వరమువాతబడి యాకస్మికముగ మరణించెను. అంతట వారు విచారపీడితులై యచ్చోటు వీడి, కొందఱి మిత్రుల ధనసహాయముపై రాయ చూరుపట్టణము చేరిరి. ఇక్కడను వారిని దరిద్రదేవతయే యెదు ర్కొనెను. దీనికి దోడు వారితల్లి కూడ మృత్యుముఖమున బడెను. ఆ దిక్కు లేని పిల్లల దుఃఖమును వర్ణించు టెట్లు? తల్లి శవమును పిల్లలే శ్మశానవాటికకు గొనిపోవలసి వచ్చెను. అచ్చట కర్మల నొనర్చి తిరిగి వచ్చుసరికి, రామాబాయి సోదరి తుది గుటకలు వేయుచు, సోదరీసోదరులను జూచి ప్రాణములను బాసెను.

ఇట్లొంటరులై రామాబాయియు, సోదరుడును దొరికిన చోట భుజించి, లేనిచోట నుపవసించి, యొక్కొక్కప్పుడు చిన్న కూలిపనుల వలన వచ్చిన స్వల్పద్రవ్యముతో భుక్తిమార్గ

మేర్పఱచుకొని, దేశాటనము ప్రారంభించిరి. అటుల పాంచాలము, కాశ్మీరమువఱకు, ఉత్తరహిందూస్థానము నంతను దిరిగి తిరిగి, తుదకు వారిర్వురును 1878 లో కలకత్తానగరము చేరుకొనిరి.

3

ఇచ్చటికి వచ్చుసరికి రామాబాయి జాతకచక్రమున కొంచెము మార్పుకలిగినది. కాని కష్టములనుండి యామె పూర్తిగ గట్టెక్కలేదు. ఒకానొక సందర్భమున నామె సంస్కృతమున మాట్లాడుట కొందఱు పండితులు గమనించి, కౌతుకముతో నామెను బిలిచి, యామె విషయ మంతయు నడిగి, పండితసభ నొకదానిని సమావేశ పఱచిరి.

అందు రామాబాయి రమారమి యిరువదివేల శ్లోకములను బఠించుటయేగాక, సంస్కృతమున ననర్గళముగ నుపన్యసించెను. ఆ పాండితీప్రకర్ష కాపరిషత్తువా రచ్చెరువంది యామెకు 'సరస్వతీ', 'పండిత' యను గౌరవ బిరుదములను బ్రసాదించిరి. ఆనాటి బ్రహ్మసమాజనాయకు లగు కేశవచంద్ర సేను, కాళీచరణ బెనర్జీ మొదలైనవారితో నిప్పుడే యామెకు బరిచయ మేర్పడెను.

ఈ సంతోష సమయమున నామెకు దిరిగి దుఃఖము సంభవించెను. ఆమె సోదరుడు హఠాత్తుగ మరణించెను. ఇక నామెకు 'నా' యనువారు లేరైరి. అయినను నామె ధైర్యముతో కలకత్తా నగరమందే స్నేహితులమధ్య నివసించుచు ఘోషా

స్త్రీలకు వారిధర్మములను గూర్చి యప్పుడప్పుడు బోధించుచు కాలము బుచ్చుచుండెను. ఇట్లుండ నామె బిపిన్‌బిహారి మేధావి యను బెంగాలీ న్యాయవాదిని ప్రేమించి సివిల్ వివాహ చట్టము ప్రకారము పెండ్లిచేసికొనెను.

అటుపిమ్మట రామాబాయి భర్తతో అస్సాములోని శిల్చార్ అనుచోటఁ గాపురము చేయబోయెను. ఇచ్చటనే యామె బైబిల్‌గ్రంథమును జదువుట తటస్థించినది. కుతూహల ముతో జదివి తెలిసికొని యందలి క్రైస్తవమతమును స్వీకరింప నిచ్చగించి రామాబాయి భర్త యనుమతి నడిగెను. కాని యాతడు నిరాకరింపగా నామె మనస్సు నొచ్చెను. ఇట్లుండగా నామె గర్భవతియయ్యెను. ఇంక కొలది దినములకే మనోరమ యను కొమార్తె జన్మింపనుండ మేధావి యకస్మాత్తుగా కలరా వాతబడెను. రామాబాయి కిరువదినాల్గు సంవత్సరములు. రెండేండ్లయినను సంసారసౌఖ్యము ననుభవింపక పూర్వము వింతతు వయ్యెను. జీవనభారమునకు దోడు పసిబిడ్డ.

ఇట్టి క్లిష్టసమయమున నామెను మహారాష్ట్రవాసులు తమ స్త్రీలకు బోధించుటకై రమ్మని యాహ్వానించిరి. అంత నామె పూనానగరమునకు జని యనేకస్థలములలో స్త్రీ సమస్య లనుగూర్చి యుపన్యసింప జొచ్చెను. అప్పటి యామె విజ్ఞాన వైదుష్యమును, అభిప్రాయ సాహసమును నానాటి సంఘపెద్ద లగు రెనడే, కేల్కారు, భండార్కరు మొదలైనవారు మెచ్చు కొనిరి. ఇచ్చటనే నీలకంఠ గోరియాయను మతప్రచారకునియొద్ద నామె క్రైస్తవమత సాంప్రదాయములనుగూర్చి తెలిసికొనెను.

ఇట్లుండ 1883లో రామాబాయి కొమార్తెతో గూడ ఇంగ్లాండునకుబోయి "వాంటేజ్ నారీబృందము" వారి యాతిథ్యమును బొంది, మత సాంఘిక విషయములను బెక్కింటిని నేర్చుకొనెను. పిదప నామె "చల్టెన్‌హాం" కళాశాలయందు సంస్కృతోపన్యాసకురాలుగ నియమింపబడెను. అచ్చట నున్నప్పుడు గణితశాస్త్రము, భౌతికశాస్త్రము, ఆంగ్ల వాఙ్మయము మొదలైనవి యామె నేర్చుకొనెను. ఆ సంవత్సరముననే క్రైస్తవమతమును గూడ స్వీకరించెను.

పిమ్మట నామె అమెరికావారిచే నాహ్వానింపబడి యచ్చటికి బోయి యనేకోపన్యాసముల నిచ్చెను. హైందవ స్త్రీల యభివృద్ధికై తానూహించిన మార్గముల నన్నియు వారికి దెలియ జెప్పి, కొంత ధనసహాయమును బొంది,1889 లో రామాబాయి హిందూ దేశమునకు దిరిగివచ్చెను.

4

వెంటనే బొంబాయిలో "శారదాసదనము"అను సంఘమును స్థాపించి, హైందవ స్త్రీల యభివృద్ధికై రామాబాయి పాటుపడ బ్రారంభించెను. ఆ సూచన త్వరితముగనే బహుజనాంగీకారమై యామె కమితమైన సాహాయ్యము చేకూరెను. అంత రామాబాయి యాసదనమును1892లో పూనా నగరమునకు మార్చి శాశ్వత నివాసస్థానము నేర్పఱచెను. అనాధబాలికలకును, బాల వితంతువులకును శరణాలయ మది. త్వరితముగనే ప్రఖ్యాతిగాంచిన యా సేవాగృహమునకు దేశముయొక్క

నలుమూలలనుండియు బాలికలు వచ్చి చేరిరి. ఎంతమందినో రామాబాయి స్వయముగ బోయి తోడ్కొని వచ్చెను. ఈ బాలికల కందఱకును స్వయంసహాయ పద్ధతులపై పను లన్నియు నేర్పబడుచుండెను.

ఇట్లుండగా 'సదనము'యొక్క కోశాగారము ఖాళీ కాజొచ్చెను. అమెరికావారు సహాయము చేసెదమని వాగ్దానము జేసిన పదియేండ్లును బూర్తికావచ్చెను. హైందవ సోదర సోదరీమణులొమాత్రము సానుభూతిని జూపలేదు. ఇక నా సంస్థ సాగుటెట్లు? అందుచే నామె తిరిగి 1898లో అమెరికాకు బోవలసి వచ్చెను. అచ్చటి కరిగి యామె మఱికొందఱ యుదార హృదయులను బట్టి ధనసహాయమును బొంది తిరిగి వచ్చెను.

అప్పుడే రామాబాయి పూనా నగరమునకు నలుబది మైళ్ళ దూరమున నున్న 'ఖేడగవ్' అనుచోట "ముక్తి" యను నాశ్రమమును స్థాపించెను. రామాబాయియొక్క సంఘమున కిది ముఖ్యస్థానమయ్యెను. కొలది కాలములోనే పిల్లల సంఖ్య కొన్ని వందలు పెరిగెను. ఆశ్రమవాసులందరును సేవరిపనులను వారు నేఱవేర్చుకొనవలెను. విద్యతోబాటు చేతిపనులనుగూడ నేర్పబడుచుండెను. దేశమునందు 'నా' యనెడివారు లేక యల్లాడెడి బాలికలను, స్త్రీలను జేరదీసి, వారి జీవితములను బనికివచ్చునట్లు చేయుటయే రామాబాయి యుద్దేశము. ఈ యుత్కృష్ట కార్యమునం దామెకు బెక్కుమంది క్రైస్తవ యువతులును హిందూసుందరులును జేయూతనిచ్చి, యామెతోగూడ నిక్కట్టు

లకు లోనైరి. 1900 లో ఇంగ్లాండునుండి మనోరమాబాయి తిరిగి వచ్చి తల్లికి నాశ్రమ కార్యక్రమమునందు జాల సహాయపడ జొచ్చెను. 'ఖేడగవ్' అనాధశరణాలయ మున్నతాదర్శములపై నాధారపడెను. విశ్వమానవ సోదరత్వము, భూతదయ, సంఘ సేవయు నచ్చట ప్రతియాశ్రమవాసికిని నాభరణములు. దేహము యొక్కయేగాక, మానసికాభివృద్ధికిని, నాత్మోపలబ్ధికిని నాధార భూతములగు విద్యావిధానము లనుసరింపబడుచుండెను.

ఇట్టి మహాసంస్థకు మూలకారకురాలైన రామాబాయి పండితురాలు, నిర్మలజీవి, కష్టజీవి. హిందూవితంతువుల పద్ధతి ననుసరించి తెల్లని వస్త్రమును ధరించి, యాహారపదార్థములను, గూడ మితముగ భుజించుచు, సకలసౌఖ్యములను విడనాడి, కేవలము సన్న్యాసినివలె జీవనము చేయుచు, నామె తన యాశ్రమాభివృద్ధికై రేయింబవళ్లు పాటుబడెను. అట్టి నిరంతర కార్యసాధనము, అబలమైన యామె ఆరోగ్యమును నకాల వ్యయమునకు దెచ్చెను. దీనికి దోడామె యాశల కునికిపట్టగు మనోరమాబాయికూడ నీ సమయముననే మరణించుటచేత, రామాబాయి భగ్నహృదయమై, ఏప్రిల్ 1922 లో బరలోక గతురా లయ్యెను.

మానవసేవయే భగవత్సేవయని నమ్మి, తన జీవితము నంతను నాదర్శప్రాయముగ సాగించిన రామాబాయి మరణము నకు జింతిల్లనివారు లేరు.

ఎటుల నామె నెఱుకచేయుట? ఏవిధముగ నామె ప్రఖ్యాతప్రభావములను వెల్లడిచేయుట? వక్త్రయనియా, వేదాంతిని యనియా, ఉత్సాహిని యనియా, సౌందర్య పిపాసిని యనియా, మానవసేవాపరాయణురాలనియా,— ఎట్లు ఆనారీ రత్నమును బేర్కొనుట? పుట్టి పెరిగినది యొకచోట. వెల్లివిరిసినది వేఱొకప్రాంతమున. ఒకానొక పుష్పోద్యానము నందలి జీవితవల్లరి పూర్వపుణ్య పరిపాకముచే సరిహద్దుల నతిక్రమించి వేఱొక తపోవనమందు రససిద్ధిని బడసి యనిర్వాచ్యమగు జీవిత కుసుమ పరిమళమును విరజిమ్మినది. ప్రతిధ్వనించుట లేదా, నేటికి గూడ నాయమ పునీతజీవిత యశోగానము భారతదేశహృదయాంతరాళమందు?

1867 వ సంవత్సరము అక్టోబరు మాసమున ఇంగ్లాండులో ఐరిష్ జననీజనకులకు ప్రాప్తించినది మార్గరెట్ నోబిల్ బాల. పుట్టినదాది యామె పుణ్యకథాశ్రవణమందును, పురాణ పఠనాపేక్షయందును, సత్యధర్మమార్గానుసరణయందును, పరోపకారచింతయందును నాసక్తికలదై మెలగుచుండెను. తల్లిదండ్రుల యాప్యాయవీక్షణముల బెరుగుచు నామె క్రమశిక్షణాభ్యాసమును బొంది యశేష విద్యాప్రావీణ్యమును సంపాదించి వింబిల్డన్ యందు దొక పాఠశాలను స్వయంకృషిచే నెలకొల్పి స్వయంసహాయముచే నాపాఠశాలను బోషించుచు విద్యాభిలాషులకు విద్యాదానము చేయుచుండెను.

ఇట్టి మహత్తరకార్యమగ్నుడై యున్నపుడే నోబిల్ కన్యకామణి కన్నులకు వివేకానందస్వామి గోచరించెను. అప్పుడే యామె వీనులకు భారతవాణి వినంబడినది. శ్రీరామకృష్ణపరమహంసమహామహుని ముఖ్యశిష్యవర్గమునకు జెందిన నరేంద్రసింహుడే, వివేకానందనామమున, నీశ్వరసందేశమును బ్రపంచము నంతకును వెల్లడింప బయల్వెడలెను. గురుపాదారవిందముల భజించి, వాని వాగమృత రసాస్వాదముచే భక్తిపథముల స్వైర విహారము జేయ శక్తి గలినవాడు వివేకానందుడు. దైనందిన వ్యవహారలీలాయత్త చిత్తులై, హ్రస్వదృష్టి గలవారై, యీశ్వరచింతకును, మతైక జీవితమునకును, దూరంగతులై చరించుచున్న పశ్చిమదేశవాసులకు, భారతసందేశమును దెలుప నుంకించి వివేకానందుడు యాత్రవెడలెను. ఇంగ్లాండునం దుండగా, నోబుల్‌కన్యక వానియుపన్యాస పరంపరలకు జెవి యొగ్గి, కొంతమానసికాందోళనమును బొందెను. కాని యాస్వామి చెప్పెడి ప్రతివిషయమునకును నామె హృదయమొప్పుకొనలేదనినచో, నామె విజ్ఞానఫల మింకను పరిపక్వదశను బొందలేదని గ్రాహ్యము. ఇది జరిగినది 1895 నందు.

2

ఇంగ్లాండునుండి వివేకానందస్వామి అమెరికాదేశమునకు వెడలి దిగంత విశ్రాంత కీర్తిమంతుడై, 1896 లో ఇంగ్లాండునకు దిరిగివచ్చెను. అప్పుడుకూడ నోబుల్‌కన్య వానిని గలిసికొనెను. ఆమె దృక్పథమం దెక్కుడు మార్పు కలుగకపోయినను, నామెయందు సుప్తమై దాగియున్న మహాశక్తి నొకదానిని

వివేకానందుడు కనుగొని, "మా దేశమునకువచ్చి, మా స్త్రీల యభ్యుదయమునకు దోడ్పడవలసినది" యని యామెకు సూచించెను. అదియే యొక మహత్తర దివ్యనాదముగ ప్రజ్జ్వరిల్లి నోబుల్ యొక్క భావిజీవితము నంతను మార్చివైచి, యున్నత పథమునకు గొంపోయెను. ఆనాటి వాగ్దాన నిర్వహణమునకై మార్గరెట్ యువతి 1898 వ సంవత్సరములో మరల హిందూదేశమునం దడుగిడెను.

అప్పటినుండియు నామె వివేకానందుని శిష్యులతో మెలగుచు నుండెనేగాని, ఇంకను పూర్ణముగ నాస్వామియొక్క సుజ్ఞాన వంశీనాదవశము గాలేదు. అందుచేత తోడివారలతో దర్కములు, చర్చలు జరపుచు నాత్మోపలబ్ధికి బునాదులు వైచుకొనుచుండెను. తుదకొక దినాంతమున నూతనచంద్రోదయచ్ఛాయ లాకసమున రేకెత్తువేళ వివేకానందుడు వివశాత్ముడై, "ఈశీర్షోదయ తరుణముననే మనజీవితాధ్యాయమునందొక నూతనపుట ప్రారంభింపబడుగాక" యని యుచ్చైస్స్వరమున బలికెను. నోబుల్ యువతి కొంతవడి యంతర్ముఖియై తనపూర్వజీవితమును, పూర్వనామమును గూడ మఱచి, సోదరి నివేదిత యనుపేర నప్పుడప్పుడే తనభావిజీవిత కర్యాకరమును జగద్ధాత్రియాలయమున మానవసేవకై యర్పణము జేసెను. అప్పటినుండియు నామె చెప్పుటకంటె చేతయే ప్రాధాన్యముగనెంచి, సోదరీ సోదరుల కందఱకును జాతిమతాది తారతమ్యములను బాటింపక సేవజేయ నవలంబించెను.

ఆ మహోన్నత ధర్మసిద్ధికై నివేదిత కలకత్తానగరమున నివాస మేర్పరుచుకొని యచ్చట హిందూసంఘములో నొక

స్థానమును సంపాదించుటకై ప్రయత్నించెను. అది కష్టతరమైన కార్యము. అప్పటి కింకను మన దేశీయులు సంఘ సంబంధమైన కట్టుబాటులను, జాతి భేదములను నతిక్రమించుట నంతగా నెరుగరు. అట్టివారు నివేదితను దమలో నొకరుగ నెట్లు పరిగణింప గలరు? వా రామెను నసూయతోడను, నపోహతోడను జూచుచుండెడి వారు. కాని కాలము జరిగినకొలది నివేదిత తన యొక్క నిర్మల జీవితముతోడను, ధర్మశీలముతోడను, సేవాపరాయణతచేతను నెల్లర హృదయములను నాకర్షించుటయేకాక వారిని బూర్తిగ వశముజేసికొనెను. అనతికాలములోనే యామె వారికి గురువై మతబోధచేయుచు సన్మార్గములను జూపుచుండెను. అప్పుడే "సోదరీ సమితి"యను నొక సమాజము స్థాపితమయ్యెను. దానికి జేయూతగా నొక పాఠశాలనుగూడ స్థాపించి బాలబాలికల విద్యాభ్యాసమున కెంతయో యామె తోడ్పడెను. పాఠశాలాభివృద్ధియే పరమావధిగ బరిగణించి కృషి సల్పెడిది. ఈవిధముగ నామె యానాటి కలకత్తా సాంఘిక జీవితమున నొక మహావ్యక్తియై పరిణమించెను.

3

ఆ సమయముననే మహామారి (ప్లేగు) ప్రజ్వలించిన సందర్భమున నివేదిత కొలదిశిష్యవర్గముతో గలిసి వ్యాధిపీడితుల బాధానివృత్తికై ప్రాణములనుగూడ సరుకుగొనక పరోపకార పారీణతను బ్రకటించెను. ఈవిధముగనే వంగరాష్ట్రమున 1906 లో వరదలు వచ్చి యపారనష్టము కలిగెను. ఆ సమయమున గూడ నివేదిత తన కరుణామయ సేవాచ్ఛాయలను పీడితులపై

బరపి వారి కష్టనివారణ కెంతయో శ్రమపడెను. ఇటుల దరిద్ర నారాయణుసేవానియతియందేగాక నివేదిత తఱచు దేశాటనము గావించుచు స్త్రీ పురుష సమూహములకు జీవితసమస్యలనుగూర్చి విపులముగ వివరించుచుండెడిది. నీతి మత సాంఘికాధ్యాత్మికాది సమస్యలనన్నిటినిగూడ నామె ప్రజలకొరకై తర్కించి సుబోధక ముగ వివరించెడిది.

నివేదిత యుపన్యాసముల మూలముననేగాక రచనలచేత గూడ విశ్వమానవసేవాసందేశమును వెల్లడించెను. "కాళీమాత", "హిందూపురాణకథలు", "భారత జీవిత చరిత్ర" మొదలగునవి యామె యొక్క ముఖ్యగ్రంథములు జటిలత నెరుగని భావ సౌష్ఠవము, క్లిష్టతలేని పదగుంభన, యాడంబర రహితమైన వ్యక్తీకరణము ఆమెయొక్క రచనల కెంతయేని మెరుగు వెట్టుతరి నా గ్రంథములు భారతదేశ హృదయాంతర రహస్య మహిమను వెల్లడించు దీపకళికలై విరాజిల్లుచున్నవి.

అట్టి మహనీయురాలు, యశోధనవంతురాలు 1911 లో డార్జిలింగ్ నగరమున తనువును బాసెను.

దేవతాశీర్వచనముల బొంది జననమందిన యుత్కృష్ట జీవులలో సోదరి నివేదిత యొకతె యనుట నిర్వివాదాంశము. ఆమె జీవిత పరిణామమును, జీవిత వికాసమును సంపూర్ణముగ గ్రహించిన యెడల నామె యెట్టి పూజ్యురాలో, యెట్టి పుణ్యా వతియో మనకు స్పష్టముకాగలదు.

ఏడవకథ

ఉత్తర

1

హైందవ సాహిత్యసింధువునందు స్వప్రకాశితములై భాసిల్లెడి మంచిముత్యములలో భారత మొకటి. ఆ గ్రంథ నామము విననివారుగాని, యీ కథాసారాంశమును గ్రోలని వారుగాని హిందువులలో నెవ్వరును నుండరు. భారతమును 'పంచమవేదము' అందురు. కురుపాండవ రాజవంశములకు సంభవించిన నష్టపరంపరలను దెల్పునది మాత్రమే కాదు భారతము. సద్గుణమునకును, సద్భావమునకును, దుర్భావమున కును సంఘటించువైరము. తుద కెట్లు దురాశామేఘములు తొలగి సత్యభానుడు ప్రకాశించునో, యందువ్యక్తీకరింపబడినది.

కౌరవపక్షు దుర్యోధనాది వీరుల మాయోపాయము వలన జూదమునం దోడింప బడుటంజేసి పాండవవీరు లైదు గురును పతివ్రతామతల్లియగు ద్రౌపదితోగూడ పండ్రెండు వర్షము లరణ్యావాసమున కేగవలసివచ్చెను. తదనంతర మొక వత్సర మజ్ఞాతవాసము చేయవలసి, పాండవులు విరాట మహారాజు కొలువు కూటమున బ్రవేశించిరి. విరాటరాజు ప్రఖ్యాతి వడసిన మత్స్యదేశమునకు ప్రభువు. శమదమాది షట్కర్మనిరతుడును, దానధర్మసత్యవాక్య పరిపాలనా నిష్ఠా గరిష్ఠుడును నగు నా విరాటభూపాలుని ప్రతిష్ఠ, దిగంతములకు వ్యాపించి యుండుటచే నట్టివాని సేవయందు సౌఖ్య ముండునని గ్రహించి వానిచెంత జేరిరి. అందఱును మాయావేశములను, మాయానామములను వెలుగుచుండిరి.

పాండవమధ్యముడగు అర్జునవీరుడు, బృహన్నలయను పేరట లలిత కళలయందు ప్రావీణ్యమును ప్రదర్శించుచుండెను. వాని కౌశలమునకు మెచ్చి, విరాట్ప్రభువు తన యనుంగు కొమార్తెయగు ఉత్తరకు నృత్యసంగీతాదికళలను గఱపుటకు బృహన్నలను నియమించెను. చెలికత్తెలతో గూడ ఉత్తరకన్యక గురూత్తముని చెంత గౌతుకముతో శిక్షాక్రమమును నేర్చుకొను చుండెను. నేర్పుచున్నదంతయు నాతురతతో దెలిసికొనుచు,దన బుద్ధిసూక్ష్మతను గనబఱచుచున్న శిష్యురాలుని జూచి, బృహన్నల యపరిమితానందాంతరంగు డగుచుండెను.

2

ఈ విధముగ పాండవాజ్ఞాతవాసము చాలభాగము గడచిపోయినపిదప, వారి జాడ కౌరవప్రముఖులకు దెలియ వచ్చెను. అప్పటినుండియు వారెవ్విధముగనైన మత్స్యరాజ్యమును ముట్టడించి, పాండవులను వెలికిలాగి కనుగొని, నియమ భంగమును గావింప నిశ్చయించుకొనిరి. తన్నిమిత్తమై కొంత కౌరవసేన మత్స్యదేశముయొక్క దక్షిణపరిసరముల దిరుగాడు గోవులను బట్టుకొనెను. ఆ యపాయ నివారణకై విరాటరాజు సైన్యముతో నచ్చుటకు బోయెను.

ఆ సమయముననే మఱికొందఱు సైనికులు ఉత్తరగో గ్రహణమునకు గడంగిరి. వారి నెదుర్కొనుటకై యెవ్వరును లేరు. రాజాంతఃపురమున నా నిస్సహాయత పిడుగువలెజొచ్చెను. సైరంధ్రీ నామమున రాణివాసమున మెలగుచున్న ద్రౌపది

యంత బృహన్నలయొద్దకుబోయి "నాథా! మనకు నాతిథ్య మొసంగి రక్షించుచున్న ప్రభువుల కాపత్తు సంభవించినది. దక్షిణపువైపు రాజ్యమును రక్షించుట కెవ్వరును లేరు. ఈ యాపత్కాలమున నడ్డువడి మన సేవాధర్మము నిర్వహింపుడు" అని వేడుకొనెను.

బృహన్నల వీరశిఖామణి. యుద్ధాశ్వము శంఖనినాదము వినుటతోడనే యుబికి కదనుద్రొక్క ప్రారంభించెను. అట్లనే, యింతకాలము నిద్రాణమైయున్న వీరశక్తి అర్జునుని హృత్సీమ యందు పల్లవించి, తాండవ మాడెను. అంత అర్జునుడు రథ సారథ్యమువహింప ఉత్తరుడురణభూమికిబయలుదేరెను. కొదమ సింగములవలె వారిరువురును శాత్రవ హింసకు జను సమయమున ఉత్తర వచ్చి "అవైరివీరుల రంగు రంగుల పాగాల పేలికలు నా బొమ్మల పెండ్లికి నుపకరించును. తెచ్చి పెట్టెదరుగా!" యనెను. ఆచిన్న కోరికె యా వీరమణుల కొక లెక్కయా!

భండన భూమిని శత్రుసంహారలీల జరగినది. తిరిగి వారు రాజప్రాసాదము చేరుసరికి నటనుండి విరాటరాజు విజయలక్ష్మీ సమేతుడై వచ్చెను. అప్పు డాతడు ఉత్తరుని వలన బృహన్నల నిజవృత్తాంత మెఱింగి, వానిని గౌరవపురస్సరముగ గౌగలించు కొని, వాని యథార్థము దెలియక యిన్నిదినంబులు సేవచేయించుకొని నందులకు మన్నింపుమని వేడుకొనెను. అందులకు అర్జునుడు నవ్వుచు వానియొక్క గౌరవ మర్యాద లను గొనియాడెను. ఇదంతయు నచ్చటనుండి వినుచున్న ఉత్తర నిరుత్తరయై అర్జునిని సమక్షమున నింతకాలము విద్యా

భ్యాసము లభించినందులకు సంతసించి వినయవిధేయతలను, భయభక్తులను వెల్లడించెను.

అప్పు డామె తండ్రి యానందాతిశయము పట్టజాలక "పాండవవంశతిలకా, వీరాగ్రేసరా, లోకవిఖ్యాతకీర్తిసాంద్రా, మీ రాకచే మా రాజ్యమును మా మందిరమును బునీతమైనవి. మీయొక్క యనురాగ ప్రాభృతముగా నీ ఉత్తరకన్యను గైకొనుడు" అని విన్నవించెను. అర్జునుడు అమితానందుడై "విరాట రాజా, విస్ఫురిత కీర్తి నిస్తంద్రా, నీకానుక కెంతయును సంతసించితిని. నీకుమార్తె దేవాంశసంభూతురాలు. మహాపుణ్యవతి. నాయెడ శిష్యత్వముచేతగూడ నామె మిన్నయైనది. ఆమెను నాకోడలుగ బరిగ్రహించెదను" అని నుడివెను.

౨

అంత శుభముహూర్తమున ఉత్తరాభిమన్యులు కుద్వాహము గావింపబడెను. శౌర్య పరాక్రమోపేతుడును, సాహసౌదార్యసంపన్నుడును, పాండువంశ సాగరోద్భూతమణియు నైన అభిమన్యుడును,వినయవిధేయతాసంపన్నురాలును, ఉత్తమ లక్షణ విఖ్యాతరాలును, సకల సద్గుణ యశశ్శ్రీమంతురాలును, నైన ఉత్తరయు, భార్యాభర్తలుగ జీవితయాత్రకు గడంగిరి.

కాని వారి యాత్రామార్గానుగమన మెంతకాలమో సాగలేదు. విశ్వపురుషుని లీల లగ్రాహ్యములు. మరి కొలది మాసములకే యుద్ధమేఘము లాకసము నంతను నలముకొనజొచ్చెను. ఆధర్మభుజంగము ఫణాగ్రము నెత్తి ధర్మదేవతను కబళింప నుంకించుచుండెను. నీలమేఘశ్యాముడు, కృష్ణభగవానుడు, చక్రపాణియై సూత్రమును ద్రిప్పుచుండెను. ఇంకను

నిద్రామాంద్య మెక్కడ? పాండవ కౌర వాక్షౌహిణులు, బలా
బలములను బట్టి చూచుకొను సమయ మేతెంచెను. యథార్థ
మును స్మరించి, కౌరవులు కుపితులై మాయోపాయములకు
గడంగిరి. ఎవ్వారికిని భేద్యముకాని యొక పద్మవ్యూహమును
బన్నిరి. దాని భేదనశక్తి అభిమన్యునికడ నుండెను. అతనికి దక్క
మఱియొకరి కది సాధ్యముకాదు. కావున అభిమన్యుడే పోవలసి
వచ్చెను. వయస్సునపిన్నవాడు, తల్లియగు సుభద్రకేకపుత్రుడు.
భార్యయగు ఉత్తరకు నూతనలబ్ధుడు. పాండవకులమున కాయువు
పట్టు. పినతండ్రు లొక్కరొక్కరే వాని నాశీర్వదించిరి. సమ
యమున తండ్రిలేడు. భార్య వీరవనిత. భర్తృ ప్రయాణము నడ్డు
వెట్టలేదు. గర్భవతిగ నుండియు, నామె తన జీవితమం దప్పు
డొక మహోత్కృష్ట నిమేషము ననుభవించెనన్నచో వింతగాదు.

అభిమన్యుడు ఆయుధపాణియైరణమునకుబోయి, వ్యూహ
మును జొచ్చెను. కాని తిరిగి వెలికిరాజాలడయ్యె. ఆశూరసింహ
మునకై గురుడు పన్నిన మహావ్యూహ మది. వ్యూహమధ్యము
నందే అభిమన్యుడు వీరస్వర్గసోపానముల నెక్కియంతర్హితుడయ్యె.

4

ఆనాటి పాండవ చమూపతుల విచారమునకు మేర లేదు.
వారి యభిమానపుత్రు డంతమొందెను. ఉత్తర హతాశు
రాలు. నోటమాట లేదు. కంట చూపు లేదు. ఒక మహాదుష్ట
భావ మామె ప్రాణములను బిగియబట్టినది. ఆమె జీవితవాహిని
యొక్కమాఱుగ నంతరించినది. భావమాత్రముననే సహగమ
నము చేసి, ప్రాణములనుబాసి, భర్తతోగూడ మృత్యుపథముల
ననుసరింప శక్తిసామర్థ్యములు గల్గిన యువతీరత్న మామె. కాని

గర్భమందున్న శిశువునకై కష్టమంతయు నుగ్గబట్టుకొని, నిశ్చల మనస్సుతో వేచియుండెను.

యుద్ధము చాల భాగము ముగిసినది. ఆ మహాప్రళయ మూలమున భారతభూమి యంతయు శోషిల్లినది. ఆర్యపుత్రి రత్నము లెందఱో మడిసిరి. కౌరవపక్షపాతి యగు అశ్వత్థామ, పాండవవృక్షమును కూకటివేళ్ళతో బెకల్చ సమకట్టిన వీరుడు. ఉత్తరగర్భమునుండి జనించు శిశువు పాండవవంశ పునరుద్ధారణకు గారణభూత మగునేమో యను సంకోచముతో, అశ్వత్థామ బ్రహ్మశిరోనామమున బరగు నస్త్రము నామెపై బ్రయోగించెను. ఆయస్త్రాగ్ని కోర్వజాలక ఉత్తర గద్గదికతో కృష్ణపరమాత్మని మఱుగు జొచ్చెను. ఆ కరుణాసింధువు, ఆ యార్తత్రాణ పరాయణుడు, ఆ పాండవశ్రేయోభిలాషి తన మహిమచే వాయస్త్రపటిమ నాపివైచెను. పిదప నవమాసాంతమున శుభలగ్నమున ఉత్తర మగశిశువును గనెను. పరీక్షిత్తు అను నామమున నాబాలుడు దినదిన ప్రవర్ధమానుడయ్యెను. పుణ్య పూజా ఫలమగు నాముద్దుల తనయునిపై దన యాశాలత లన్నింటిని నాధారము జేసికొని వానికి సత్సాంగత్యమును, వీరధర్మమును, సత్యనిష్ఠయు, మున్నగు సద్గుణముల నామె గఱపుచుండెను. అప్పు డామె కొమారునికై పడిన కష్టము, చేసినసేవ, నేర్పిన విషయములే, పరీక్షిత్తుయొక్క భావిభాగ్యోదయమునకు మూలకందములై, హిందూచక్రవర్తులలో వానికి నగ్రగణ్యతను జేకూర్చినవి. అట్టి కొమారుని గన్న వీరమాత, అట్టి భర్తకు భార్యయైన వీరవనిత, ఉత్తర భారతకాలమునాటి పుణ్యస్త్రీలలోనెల్ల ప్రాముఖ్యముగాంచి నాదర్శరత్నమై యలరారుచున్నది.